

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΖ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, 1. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΜΑΪΟΥ 1980 | ΔΡΙΟ. 9

ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΟΙ

1. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» τῆς 1 Σ/βρίου 1979 ἐδημοσιεύθη τὸ τελευταῖον ἄρθρον ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, καίτοι εἶχον προγραμματισθῆ πρὸς ὁλοκλήρωσιν ὀλίγα ἀκόμη ἄρθρα ἐν συνεχείᾳ. Ἡ διακοπὴ ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι τὸ ἔτος 1979 εἶχεν ἐπισήμως ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Διοικήσεως Ἐκκλησίας ὀρισθῆ, ὡς ἔτος «Μεγάλου Βασιλείου», λόγῳ τῆς 1600ῆς ἐπετείου τῆς κοιμήσεως τοῦ Μεγάλου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ ἀφιερωτικαὶ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὴν ἱεράν Μνήμην τοῦ Μ. Βασιλείου ἔπαυσαν ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ ἔτους 1979. Ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ συνεχίσω τὴν ἀρθρογραφίαν περὶ τοῦ θέματος «Θεολογία καὶ Θεολόγοι», πάντοτε μὲν ἐνδιαφέροντος καὶ ἀξίου ἰδιαιτέρας μελέτης· ἰδιαιτέρως ὅμως διὰ τὴν ἐποχὴν μας ἀξιοσπουδάστου καὶ ἀξίου ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀπὸ μέρους ἡμῶν τῶν Θεολόγων πρὸ παντός.

2. Ἡ Θεολογία, ὡς εἶπον καὶ ἄλλοτε, πιστεύω ὅτι εἶναι ἡ «Ἐπιστήμη τῶν Ἐπιστημῶν». Τοῦτο δέ, διότι αὕτη ἐρμηνεύει τὰς ἀποκαλυπτικὰς Ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Συγχρόνως ἐπιδιώκει νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν φιλοσοφοῦντα ἄνθρωπον, ὁποῖα τὰ περὶ Θεοῦ, κόσμου καὶ ἀνθρώπου. Κατὰ τὸν ὑψιπετῆ Ὁριγένην, ὁ ἀληθὴς Θεολόγος «ἄδει... τῷ Θεῷ ὁ δι' ὑγιῶν δογμάτων τὴν ψυχὴν παιδευόμενος, ὁ τὰς πρεπούσας αὐτῷ Θεολογίας ἐκ διανοίας κεκαθαυμένης ἀναπέμπων» (Ὁριγ.,

Ὁμιλ. εἰς Ψαλμ. 67,5. Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἰστ. 3,3 παρὰ Μ. 20, 848Α). Ὁ αὐτὸς Ὁριγένης, ἐρμηνεύων τὸ χωρίον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ: «Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει δαπάνην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν; ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξιν λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι» (Λουκ. 14,28-30), λέγει τὰ ἀξιοπρόσεκτα ὑφ' ἡμῶν τῶν Θεολόγων καὶ τὰ διδακτικώτατα ταῦτα: «Ὁ πύργος ἀνάστημα ἔχων καὶ διάγραμμα καὶ ὕψος εἶη ἂν ὁ περὶ Θεοῦ λόγος· αἰνίττεται οὖν διὰ τῆς παραβολῆς, ὅτι μέλλων θεολογεῖν σκόπησον εἰ δύνασαι ἀρξάμενος. Πάντα ἀπαιτεῖ ὁ λόγος εἰς Θεολογίαν τελειῶσαι, ἵνα μὴ ἀρξάμενος τῶν τῆς θεοσεβείας δογμάτων ἀτελεῖ καταλίπησιν τὸν περὶ Θεοῦ λόγον καὶ στεφάνην αὐτῷ μὴ οἰκοδομήσῃ· εἰ γὰρ στεφάνην οὐκ ἐπωκοδόμησεν, πεσεῖται τις ἀπὸ τοῦ πύργου καὶ ἀποθανεῖται» (Ὁριγ., εἰς Λουκ. Ἀπόσπ. Ο' παρὰ Β.Ε.Π. 1958, τόμ. 13, 91,19-25).

3. Πύργον λοιπὸν οἰκοδομοῦμεν οἱ Θεολόγοι. Πύργον ἀνάλογον τῶν δυνάμεων μας. Ἄλλ' ἄρα γε ὑπελογίσασαμεν ὀρθῶς τὰ τῆς οἰκοδομῆς; Προετοιμάσαμεν δηλ. ἑαυτοὺς καὶ διηλέξαμεν τὰς εἰδικὰς πνευματικὰς μας δυνάμεις, ἐὰν ὀρθῶς ἐσχεδιάσαμεν καὶ ἐὰν εἴμεθα ἱκανοὶ καὶ ἀξιοὶ νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου τῆς Θεολογίας; Διότι, ἐὰν ἐστηρίχθημεν ἢ καὶ στη-

ριζώμεθα εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις καὶ δὲν προηγείται ἡ θεοσέβεια, ἡ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν Του Πίστεως ἀποδεικνυομένη καὶ διὰ τῆς εἰς Αὐτὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του Ἀγάπης τελειομένη, τότε διατρέχομεν τὸν κίνδυνον νὰ ἀποδειχθῶμεν κακοὶ ἀρχιτέκτονες τοῦ πύργου τῆς Θεολογίας, διότι ἀπρονοήτως καὶ ἀπροετοιμαστώσ ἀπεδύθημεν εἰς ἐκτέλεσιν ἔργου μεγαλειώδους καὶ ὑψηλοῦ, δυσαναλόγου ἡμῶς πρὸς τὰς πνευματικὰς καὶ τὰς λοιπὰς ἀπαραιτήτους πρακτικὰς ἰκανότητας χριστιανικῆς βιοθεωρίας!

4. Στρέφω πρὸς ἑμαυτὸν τὴν ἐπίκρισιν. Ἄνεδέχθην τὴν θεραπείαν ἑνὸς ἐπὶ μέρους κλάδου τῆς Θεολογίας, κατὰ συγκατάβασιν θεῖαν. Πολλοὶ παράγοντες ἔξωθεν μὲ παρώθησαν νὰ ἀναδεχθῶ τὸ ἔργον. Ἐν ἀρχῇ μετὰ ζήλου, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Βαθμηδὸν ἠνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἀντελήφθην τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔλλειψιν ὅλων τῶν ἀπαραιτήτων προσόντων διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ τόσο ὑψηλοῦ, ἀλλὰ καὶ τόσο ὑπευθύνου ἔργου ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνανθρώπων μου. Ἐν ταπεινώσει ἐδεήθην εἰς τὸν Κύριον νὰ μὲ συγχωρήσῃ καὶ νὰ ἀναπληρώσῃ διὰ τῆς θείας Του χάριτος τὰς ἔλλειψεις καὶ τὰς ἀδυναμίας μου. Καὶ ἤρχισα τότε οἰκοδομῶν τὸν οἰκίσκον τοῦ κλάδου τῆς Θεολογίας, ἐν φόβῳ Θεοῦ! Ἄλλὰ αἰσθάνομαι πράγματι μειονεκτικότητα, ὅταν συγκρίνω τὸν ἑαυτὸν μου πρὸς μερικοὺς ἀπλοϊκοὺς χριστιανούς, οἵτινες ὑστεροῦν μὲν ὡς πρὸς τὰς γνώσεις, ἀλλ' ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀποδεικνύονται χριστιανοὶ γνήσιοι καὶ ἀληθινοὶ ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ γνήσια τέκνα τῆς Ἐκκλησίας Του. Αὐτοὶ οἱ ὀλιγομαθεῖς, ἀλλὰ θεοσεβεῖς, ταπεινοὶ καὶ ἐν κυριολεξίᾳ πιστὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ἐμφανίζονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐλεγχταὶ τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεών μου. Καὶ βλέπω ἐφαρμοζομένους καὶ εἰς ἐμὲ τοὺς λόγους τοῦ θεοπνεύστου ἀποστόλου Παύλου: «Ἡ γνῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ» (Α' Κορ. 8,1). Βλέπω ὅτι κινδυνεύω νὰ καταταγῶ εἰς τὴν τάξιν τῶν «νομικῶν» τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἀπηθύθυνε τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο «οὐαί», εἰπὼν: «οὐαί

ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε καὶ τοὺς εἰσέρχομένους ἐκωλύσατε» (Λουκ. 11, 52)! Καὶ ἀναλογίζομαι πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη μου ὡς Θεολόγου, ἀλλὰ κυρίως ὡς χριστιανοῦ, μάλιστα ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἐκείνους χριστιανούς, οἵτινες παρὰ τὴν ὀλιγομάθειάν των, εἶναι πεφωτισμένοι ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦτο ζοῦν ἀξίως τῆς κλήσεώς των ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δοχεῖα πραγματικὰ τῆς θείας γνώσεως καὶ ἐπιγνώσεως.

5. Ἄλλ' ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον περισσότερο αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ἐλεγχόμενον, εἶναι ἡ ἔλλειψις ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον μου. Καὶ ἡ ἔλλειψις αὕτη μὲ παρωθεῖ εἰς τὸ νὰ γίνωμαι κριτῆς καὶ ἐπικριτῆς τῶν πράξεών των. Βεβαίως γνωρίζω ὅτι οἱ Θεολόγοι πρῶτιστα πάντων ὀφείλομεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις κατὰ τοῦ πλησίον μας. Γνωρίζω ὅτι οἱ Θεολόγοι ὀφείλομεν νὰ ἀποφεύγωμεν ὅπως-δήποτε πᾶν ὅ,τι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς κομματικὰς ὀξύτητας καὶ εἰς ὀχληρὰς διὰ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀντιθέσεις. Καὶ ὅμως καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀντιλαμβάνομαι ὅτι εἶμαι ἔνοχος. Λησμονῶ τὴν εὐαγγελικὴν προσταγὴν: «σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; (Ρωμ. 14,4). Οἱ ἐπιστήμονες Θεολόγοι γνωρίζομεν ὅτι οὐχὶ τὰ πρόσωπα, ἀλλ' ἡ ἀπρόσωπος καὶ ἐν τῷ Χριστῷ καὶ μόνῳ Ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εἶναι ἡ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν λατρείαν ἡμῶν ἀπαιτοῦσα. Τὰ πρόσωπα, ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἀνίστανται—Πατριάρχαι, Ἀρχιεπίσκοποι, Μητροπολίται, Ἀρχιερεῖς, Ἐπίσκοποι, Ἀρχιμανδριῖται, Ἱερεῖς, Διάκονοι, Μοναχοὶ καὶ ἡ πᾶσα ἀκολουθία τῶν ἱερατικῶν ἀξιωμάτων, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων — ἔρχονται καὶ παρέρχονται. Ἐκαστος θὰ δώσῃ λόγον, ἀνθ' ὧν ἐν βίῳ καὶ τῷ ἰδίῳ ἱερατικῷ ἀξιώματι ἔπραξεν, ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἐπίσης καὶ ἡμεῖς οἱ λαϊκοί! Δὲν διστάζω νὰ εἶπω, ὡς Θεολόγος καὶ ὡς ἀπλοῦς χριστιανός, ὅτι θεωρῶ τὸ μέγιστον ἀμάρτημα τὴν κατὰ τοῦ πλησίον ἐπίκρισιν, μάλιστα δὲ ὅταν γινώμεθα ἱεροκατήγοροι, ὡς βεβαιώνει καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμα-

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

ΕΠΙ ΤΩ ΠΑΣΧΑ

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἴκου μενικὸς Πατριάρχης παντὶ τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ ἐνδόξου ἀνασιάντιος Σωτήρος Χριστοῦ.

Ἄντι δὲ Χριστὸς ἐγγέριται, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο» (Α΄ Κορ. ιε΄ 20).

Κατὰ τὴν διαγενομένην ἀγίαν καὶ μεγάλην Ἑβδομάδα, μετὰ ἱεροῦ κατανώξεως εἶδομεν καὶ ἐβίωσαμεν πληρομένην τὴν λυτρωτικὴν θυσίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν μωσθηριωδῶς ἐφέρετο ἡ καθολικὴ τῆς ἀνθρωπότητος συνείδησις δι' ἀσφῶν θυρῶν καὶ παραδόσεων, τελεουργικῶν πράξεων, ὁραμάτων καὶ ρήσεων καὶ αἰνιγμάτων προφητικῶν, καὶ διὰ τοῦ αἵματος ἀπείρων ἀθῶων θυμάτων. Αὕτη θὰ ἐπετελεῖτο διὰ

τὴν ἀποκαταστήσῃ τὴν διὰ τῆς ἁμαρτίας διαταραχθεῖσάν ποτε μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἁρμονικὴν σχέσιν καὶ ἱκανοποιήσῃ τὸν παραβλαβέντα ἠθικὸν νόμον, καὶ ἐξιλεύσῃ τὴν θιγείσαν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ.

Σήμερον δέ, ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καθοδηγούμενοι, καὶ τῷ ἐξανγάζοντι φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως ἐλλαμπόμενοι, μωούμεθα εἰς τὸ μωστήριον τοῦ θριάμβου καὶ τῆς δόξης τοῦ προσεγγόντος Ἐαυτὸν θῦμα ἀνθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν «εἰς τὸ διηνεκές» (Ἐφ. ι΄ 12), ἱκανούμενοι εἰς τὸ «γνώσκειν Αὐτόν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων Αὐτοῦ» (Φίλ. γ΄ 10).

Ναί, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Διὰ τῆς στανρικῆς θυσίας καὶ τῆς τριήμερον Αὐτοῦ Ἀναστάσεως, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἐπιγινώσκειται ὡς ἀγάπη καὶ Θεοῦ δύναμις, ὡς ἄνθρωπος ἅμα καὶ Κύριος τῆς δόξης. Τὰ δύο ταῦτα — Στανρὸς καὶ Ἀνάστασις — προσκοροῦσιν ἴσως εἰς τὸν ψυχρὸν

σκηρὸς: «Ποῦ εἰσιν οἱ χριστιανοκατήγοροι, οἱ ἱεροκατήγοροι, οἱ ἑαυτοῦς τῆς χριστιανύμου κλήσεως ἀποξενώσαντες; Οἱ ἑαυτοῦς τῆς μελλούσης ἐλπίδος τῶν Χριστιανῶν ἀπελπίσαντες, οἱ πεπλανημένοι ἀπὸ μήτρας τῆς θείας κολυμβήθρας, ἁμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, τὰ χεῖλη τὰ δόλια τὰ λαλοῦντα κατὰ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀνομίαν, ἐν ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐξουδενώσει, οἱ πᾶσαν Γραφὴν θεόπνευστον καὶ ὠφέλιμον στρεβλοῦντες κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, οἱ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντες καὶ τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης καινὸν ἠγγασάμενοι, ἐν ᾧ ἠγιάσθησαν, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐν ᾧ ἐχειροτονήθησαν ἐνυβρίσαντες, οἱ ψευδοχριστιανοί, οἱ τὴν ἀγίαν καὶ καθαρὰν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, τράπεζαν ἠλισγημένην (=μεμιασμένην, μεμολυσμένην) ἀποκαλέσαντες, οἱ μὴ εἰδότες διαφορὰν ἀγίου καὶ βεβήλου, καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου;» (Ἰωάν. Δαμασκ., Ἐπιστ. πρὸς

τὸν βασιλέα Θεόφιλον, παρὰ Μ. 95, 365 Α/Β). Παρεθέσαμεν τὸ χωρίον ὡς ἐμφαντικὸν τῆς ἐπικρίσεως καὶ κατακρίσεως, ἀν καὶ ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐπικριτάς τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας αἰρετικούς. Ὁ δὲ Ἰουστίνος, ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς λέγει ὅτι εἰς τὸν Χριστὸν καὶ μόνον «δέδοται τὸ κρῖναι πάντας ἀπλῶς» (Διαλ. πρὸς Τρύφ., παρὰ Μ. 6, 573Α). Ἄλλωστε ἡμεῖς οἱ Θεολόγοι ὀφείλομεν καὶ μὴ λησμονῶμεν ὅσα διδάσκει ἡμᾶς καὶ ἡ μεγάλη πατερικὴ μορφὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λέγοντος: «οὐδὲ γὰρ δεῖ... κρίνειν ἑτέρους, ὅταν τις τῶν αὐτῶν ὑπεύθυνος ᾖ» (Χρυσ. Ὁμιλ. εἰς Ματθ. 23, 2 Μ. 57).

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

λόγον ὡς ἀντινομία ἀπαράδεκτος, μάλιστα δὲ σήμερον διε εἰς παγκόσμιον κλίμακα παρατηρεῖται κρίσις μεγάλη τῶν θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιών, καὶ τὸ κοσμικὸν καὶ ὑλιστικὸν πνεῦμα ἔχει κατακτήσει θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων μαζῶν. Εἶναι ὅμως πραγματικῆς ἱστορικῆς, ὁμολογηθεῖσα ὡς τοιαύτη ὑπὸ ἐνὸς ἰσχυροῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος, ἐνὸς φανατικοῦ καὶ χριστομάχου Φαρισαίου, τοῦ Παύλου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον παραδοθεῖσα εἰς τὴν πίστιν εἰκοσιν ὄλων αἰώνων. «*Ἡμεῖς δὲ κηρύττομεν — ἔγραφεν ὁ Ἀπόστολος πλέον Παῦλος πρὸς τοὺς πιστοὺς τῆς Κορίνθου — Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν*» (Α' Κορ. α' 23). Καὶ περαιτέρω ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπιστολῇ «*Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγγήγερται, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο*» (Α' Κορ. ιε' 20). Εἶναι ἀλήθεια ὀντολογικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ, συνιστώσα τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Δὲν εἶναι ὅμως ἡ Ἀνάστασις μόνον ἱστορικὸν γεγονός τοῦ παρελθόντος στατικόν, τὸ ὁποῖον ἀπαξ συνέβη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, οὔτε πάλιν μόνον θαῦμα, δικαιούν τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν, παράγον τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, καὶ ἐξηγοῦν τὴν δύναμιν τῶν χριστιανῶν μαρτύρων καὶ τῶν δικαίων τὴν ἐλπίδα. Εἶναι ἅμα καὶ γεγονός δυναμικόν, κατὰ τρόπον μωσικὸν ἐπαναλαμβανόμενον ἐν τῇ συνειδήσει καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν, βίωμα ἐσωτερικὸν καὶ ζωὴ, ἀδαπάνητος δύναμις ἀνακαινίσεως καὶ ἐξυψώσεως τοῦ ἀτομικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου. Ἐξαιρῶν τὴν Ἀνάστασιν ὡς ἐσωτερικὴν ἠθικὴν δύναμιν λέγει πού ὁ κήρυξ τῆς Ἀναστάσεως ἱερός Χρυσόστομος, δι' αὐτὴν «πολλὴν τῆς ἀρετῆς παρασκευάζει ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν κακίαν φεύγειν, καὶ γαλήνης ἅπαντα καὶ εἰρήνης πληροῦ». Προϋπόθεσιν αὐτῆς ἄλλως τε ἡ Ἀνάστασις ἔχει τὴν νέκρωσιν μὲν τῆς ἁμαρτίας, τὴν ἀνακαίνισιν δὲ τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, καὶ τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ Θεὸν ζωῇ.

Οὕτω θιοὶ τὴν Ἀνάστασιν ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἀνατολῇ, αὐτὴν ἔχουσα ὡς κέντρον τῆς διδασκαλίας, τῆς λατρευτικῆς ζωῆς, καὶ συνόλου τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πνευματικοῦ αὐτῆς βίου, καὶ τὴν Θεῖαν Δειουργίαν, τὸ κορυφωμα τοῦτο τῆς Θεῖας Λατρείας, τελοῦσα κατὰ τρόπον ἐμφανίζοντα αὐτὴν ὡς ἐπανάληψιν τοῦ Πάθους, τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Κατὰ τὴν διπλὴν αὐτῆς ὄψιν — ὡς Σταυρὸν καὶ ὡς Ἀνάστασιν — ἐβίωσε διὰ μέσον τῶν αἰώνων τὴν Ἀνάστασιν καὶ ἡ Μεγάλῃ αὐτῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μὲ τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα αὐτῆς, ἐν παθήμασι πολλάκις καὶ θλίψεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀξίῃ πάντοτε τῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς πίστεως εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ ἐνδυναμοῦντος τοὺς δικαίους Χριστοῦ, ἐν κωχῆσει «ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. ε' 20). Καὶ ἡμεῖς δέ, οἱ συνεχισαί τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, καὶ μεθ' ἡμῶν σύμπας ὁ ὑπὸ τὴν προῆν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς σκέπην καὶ χειραγωγίαν λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ πόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ πόλει καὶ Χώρα τοῦ κόσμου παντός, πιστεύομεν, ζῶμεν τὴν Ἀνάστασιν, καὶ ἐσοτάζομεν τὸ καινὸν καὶ ἱερὸν τοῦ βασιλείου τῆς χάριτος Πάσχα.

Τούτους τοὺς λόγους ἐν φιλαδέλφῳ διαθέσει καὶ ἀγάπῃ πατρικῇ ἀπευθύνοντες πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἐπὶ τῇ σήμερον λαμπροφῶ τῆς Ἀναστάσεως ἑορτῇ, ἣν ἐφέτος κοινῇ μετὰ σύμπαντος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τιμῶμεν καὶ γεραιροῦμεν, ἐν ἐνώσει δοξολογίας καὶ αἰνέσεως, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστιῶν πρὸς τὸν νικητὴν τοῦ θανάτου καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς Χορηγὸν Χριστόν, ἐσχόμεθα ὅπως πάντες διέλθητε ταύτην ἐν εὐφροσύνῃ πνεύματος, ἀγαλλιάσει ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ ἐν ἐπιδείξει ἀγαθοεργῶν ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ὅπως πάντοτε ἐπισκιάζη ὑμᾶς ἡ εὐλογία τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ, Ὁὗ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη, ἡ χάρις καὶ τὸ ἅπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν καὶ μετὰ πάντων

Χριστὸς Ἀνάστη!

Αὐτῷ ἡ προσκύνησις, ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἁγιον Πάσχα τοῦ 1980

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΗ*

Στόν τόπο αυτό, με τή διεργασία αιώγων ἔχει συγκροτηθεῖ ἕνα ὕψος ζωῆς καί ἔχει διαμορφωθεῖ ἕνα ἦθος ἀνθρώπων πού δικαιοματικά μπορούμε νά τά χαρακτηρίσουμε Ἑλληνικά. Αυτό τὸ ὕψος καί αὐτὸ τὸ ἦθος πού εἶναι οὐσία πολιτισμοῦ — ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ παραδίδεται ἀπὸ τοὺς μεγάλους καί παραλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ὡς ἀτίμητη παρακαταθήκη τοῦ Ἔθνους καί συγκροτεῖ αὐτὸ πού ὀνομάζεται Ἑλληνική Παράδοση.

Ἡ παράδοση ὅμως δὲν εἶναι παρελθοντολογία, δὲν εἶναι ἄγονη ἐπιστροφή σὲ ξεπερασμένες μορφές ζωῆς. Εἶναι ἀντίθετα μιὰ ἀδιάκοπη, ζωντανή παρουσία μέσα στόν ὄργανισμό τοῦ Ἔθνους μας, ἕνα δημιουργικό «γιγνεσθαι» καί μιὰ γονιμότητα ἀφειρηγία γιὰ τὸ μέλλον μας. Γιατί ὅσο θαθιές εἶναι οἱ ρίζες ἐνδὸς Ἔθνους, τόσο πιδὲ μεγάλη εἶναι ἡ δύναμή του καί τόσο πιδὲ ὑψηλές οἱ προοπτικές τοῦ ἱστορικοῦ βίου.

Τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι μιὰ περικοπή ἀπὸ τὸ μήνυμα τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Βαρθολομαίου με τήν ἐναρξή τοῦ ἔτους «Ἑλληνικῆς Παραδόσεως». Στόχος τῆς ἀφιερώσεως αὐτῆς, ἔλεγε στή συνέχεια τὸ μήνυμα, εἶναι νά γνωρίσουν οἱ νέοι μας τὸν πλοῦτο καί τήν ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς Παραδόσεως, νά τήν τιμήσουν καί νά τή διώσουν.

«Ἐτσι θά γνωρίσουν τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τοῦ τόπου μας, τὸ χαρακτήρα τῆς πατρίδος μας καί τελικὰ τὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτό. Με τὸν τρόπο αὐτὸ σὲ μιὰ κρίσιμη γιὰ τὸ ἔθνος μας ὥρα ὅπου ὁ μηδενιστικὸς κατακλισμὸς τῆς ἐποχῆς ἀνατρέπει ἢ ἀμφισβητεῖ τὰ ἴδια τὰ θεμέλια τῆς ζωῆς οἱ νέοι μας θά στηριχθοῦν σ' αὐτὸ πού μέσα μας εἶναι ἀθάνατο καί ἀπαραχάρακτο, τήν Ἑλληνικότητα μας».

Ὡς λειτουργοὶ καί διάκονοι τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας Του, με ἰδιαίτερη συγκίνηση δεχθήκαμε τὸ μήνυμα τοῦ Ὑπουργοῦ ἀλλὰ καί με ἐνθουσιασμό παρακολοθησαμε τίς πολλές ἐκδηλώσεις, πού ἔγιναν με τήν εὐκαιρία τοῦ ἔτους τῆς «Ἑλληνικῆς Παραδόσεως».

Πραγματικά οἱ ποικίλες ἐκδηλώσεις ἔδωσαν τὴ δυνατότητα σ' ὄλους, ἰδιαίτερα ὅμως στοὺς νέους μας, νά κίμουν μιὰ «δωματική γνωριμία» με τήν παράδοσή μας πού «εἶναι ἡ ἀτίμητη πολιτιστική μας κληρονομία πού γονιμοποιεῖ τὸ παρὸν καί κατασφαλίζει τὸ μέλλον, αὐτὴ πού μᾶς κάνει νά μὴν ἀισθανόμαστε ἀθύρματα τῆς ἱστορίας».

* Ἡ πιδὲ πάνω ὁμιλία ἔγινε τὴν 25η Νοεμβρίου 1979, ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου στή σειρά τῶν ὁμιλιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας.

Ἡ ἀναφορά στήν παράδοση γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ θησαυροῦ πού περικλείει, ἐκτιμᾶται καί ἀναγνωρίζεται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Ἄλλωστε Αὐτὴ ἀπὸ τὴ φύση καί τὴν οὐσία της εἶναι «παραδοσιακή». Διαποτίζεται καί ζωογονεῖται συνεχῶς ἀπὸ τὸν ἀστείρευτο ποταμὸ τῆς Παραδόσεως της. Εἶναι «Ἀποστολική» ἡ Ἐκκλησία, γιατί ἀκριβῶς οἱ ρίζες της ἀνατρέχουν στὸ δῶμα, στὸ λόγο καί στίς πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Ἄλλὰ καί στή συνέχεια γίνεται «Πατερική» γιατί οἱ Πατέρες ὀρθᾶ ἀφομοιώνουν τίς Ἀλήθειες της καί τίς ἐκφράζουν καί τίς μεταδίδουν ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ στήν ἄλλη. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἐκεῖνο πού ἐκφράζουν δὲν εἶναι ἀπλῶς οἱ ἀτομικὲς σκέψεις, ἰδέες καί πεποιθήσεις τους, ἀλλὰ ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας (Φλωρόφσκυ 640).

Ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὡς «Ἀποστολική» ἀλλὰ καί «Πατερική» καθημερινὰ διώνει, τρέφεται, ἀναπνέει, ζωογονεῖται με τήν Παράδοσή της.

Ἐτσι ἐξηγεῖται, γιατί συγκινεῖται με κάθε ἀναφορά σὲ θέματα παραδοσιακά καί τὴν ἐπευλογεῖ.

Μὲ ἀφορμὴ τὸ «ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς Παραδόσεως» καί με τήν ἐναρξή τῶν ὁμιλιῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας, ἐπιθυμοῦμε νά διαπραγματευθοῦμε τὸ θέμα τῆς παραδόσεως γενικότερα σὲ συσχετισμὸ με τὴν ἀνανέωση καί τὴν πρόοδο.

Ἡ ἀναφορά μας θά γίνεῖ γενικά γιὰ τὴν παράδοση χωρὶς εἰδικὲς ἀναφορὲς στήν Ἱερὰ Παράδοση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Ἡ Ἱερὰ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ὡς πηγὴ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως ἰσχύρη καί ἰσοδύναμη με τὴν Ἁγία Γραφή ἀπαιτεῖ διαπραγματεύση σὲ εἰδικὴ ὁμιλία.

Ἐτσι ἡ σημερινὴ μας ὁμιλία θά τολμήσει νά διερευνήσει τὴν ὑπαρξή καί τὴν ἀξιοποίηση τῶν παραδοσιακῶν στοιχείων τοῦ τόπου μας σὲ συνδυασμὸ με τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀνανεώσεως καί τῆς πρόδου.

Α) Ἀπὸ ἕνα ἐπιφανειακὸ καί ἀνυποψίαστο ἴσως ἀντίκρουσμα, οἱ δύο ἔννοιες «Παράδοση» καί «ἀνανέωση» φαίνονται ἀντιφατικὲς καί ἀλληλοσυγκρουόμενες. Γιὰ πολλοὺς τὸ «Παραδοσιακὸ» δὲν συμβιδάζεται με τὸ «ἀνανεωτικὸ» καί προοδευτικὸ. Ἐκείνοι πού παρουσιάζονται ὡς «προοδευτικοὶ» ἀρνοῦνται τὴν παράδοση καί ἐπιδιώκουν μόνον τὸ νεώτερο, γιατί αὐτὸ θεωροῦν ὡς ἀξιολογικὰ καλύτερο. Γι' αὐτὸ νομίζουν πὼς πρέπει νά ἐγκαταλείπεται αὐτὸ πού ἴσχυε παλαιότερα. Ἡ ἐμμονὴ στὰ περασμένα δίνει τὸ στίγμα τοῦ «καθυστερημένου», τοῦ «ὀπισθοδρομι-

κού», χαρακτηρισμός που τους είναι τελείως ανεπιθύμητος.

Ἀντίθετη στην τάση αυτή είναι ή άλλη που θεωρεί πως τὸ παλαιό, ἐπειδὴ είναι παλαιό, είναι αξιολογικά ἀνώτερο και καλύτερο ἀπὸ κάθε νεώτερο. Ἐπιβάλλεται ἐπομένως, κατὰ τὴ δεύτερη αὐτὴ ἀντίληψη νὰ μένουμε στὰ περασμένα και ὅσο μπορούμε νὰ μὴν τ' ἀλλάζουμε και τὰ τροποποιούμε. Είναι ή γνωστὴ «παραδοσιακὴ» ἀντίληψη τοῦ συντηρητικοῦ ἀνθρώπου.

Μὲ τὴν ἀντίθεση ὅμως αὐτὴ «προοδευτικὸ» «παραδοσιακὸ», «φιλελεύθερο» «συντηρητικὸ», δημιουργεῖται ή γνωστὴ πόλωση που δυστυχῶς μαστίζει τις περισσότερες ἀνθρώπινες μας ἐκδηλώσεις. Ἐὰν εἶσαι «προοδευτικὸς» πρέπει νὰ παύσεις νὰ εἶσαι «παραδοσιακὸς». Καὶ ἂν πάλι εἶσαι «παραδοσιακὸς» ἐπιβάλλεται νὰ ἔχεις πάρε «διαζύγιο» ἀπὸ τὴν προοδευτικότητά.

Ἔτσι υποχρεώνεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ταλαντεύεται ἀνάμεσα στις δύο αὐτὲς ἀκρότητες. Ἡ ἐδῶ ή ἐκεῖ. Ἄλλη ἐναλλακτικὴ λύση δὲν προσφέρεται. Πολὺ ὅμως ὀρθὰ λέχθηκε πὼς «καὶ στις δύο ἐκδηλώσεις τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς ὑπάρχει κάτι τὸ μηχανιστικὸ, γιατί ή ἀξία ή ή ἀπαξία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ χρόνο, που τὸ πέρασμά του, μὲ τρόπο ἀναγκαστικὸ, μηχανιστικὸ και αἰτιοκρατικὸ φέρνει αὐτὴ ή ἐκείνη τὴν ἐπίδραση ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἀξίας (Μελίτης).

Γι' αὐτὸ μιὰ τέτοια ἀντίληψη ἂν και είναι διάχυτη δὲν πρέπει νὰ είναι ὀρθή. Ὁ ἄνθρωπος είναι δυνατὸ νὰ ξεπεράσει τὴν πόλωση «προοδευτικὸς» «παραδοσιακὸς» ὅπως ἀκόμη είναι δυνατὸ νὰ θρηθεῖ ή ἐναλλακτικὴ λύση που θὰ δώσει τὴ σύζευξη, τὴ συνύπαρξη ἐκείνου που ὀνομάζουμε «παράδοση» μὲ τὸ «ἀνανέωση» ή «πρόοδος».

Ἴσως «ή ἐπίσκεψις τῶν ὀνομάτων» και ή διερεύνηση τῶν δύο ἐνοιῶν μᾶς δώσει τρόπους νὰ προσεγγίσουμε σωστότερα τὸ θέμα μας.

Κατ' ἀρχήν, ὅταν μιλοῦμε για παράδοση και ἀναφερόμεθα σ' αὐτή, τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμε. Ποῖα είναι τὰ ὄριά της. Ἀκόμη ποῖα στοιχεῖα της διατηροῦνται και μεταδίδονται στους ἐπερχομένους και ποῖα χάνονται μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.

Θὰ ἀφήσω νὰ μιλήσουν μερικὰ πρόσωπα που ή γνώμη τους μπορεῖ νὰ ἔχει ἐγκυρότητα και ἀρμοδιότητα.

Ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, πανεπιστημιακὸς καθηγητὴς και χριστιανὸς στοχαστὴς μὲ τὸ ψευδῶνυμο Μελίτης ἔγραφε:

«Παράδοση είναι ή χρυσὴ ἀλυσίδα που συνδέει τις γενεές μεταξύ των. Μὲ τὴν παράδοση ή γενιά μας συνδέεται μὲ τις προηγούμενές μας και μ' ἐκείνες που θὰ ἔλθουν. Ἡ παράδοση περιλαμβάνει τους προγόνους. Καὶ ὄχι μόνον τὴ δύναμη και τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων, ἀλλὰ ἀκόμη και οἱ πόνοι και τὰ δάκρυά των, ἀκόμη

και τὰ διδάγματα ἀπὸ σφάλματα και ἀμαρτήματα, ἀπαρτίζουν μιὰ μεγάλη πολιτιστικὴ ἀξία» (Μελίτης).

«Ἡ ζωὴ — γράφει ὁ Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος, πανεπιστημιακὸς καθηγητὴς, ἀκαδημαϊκὸς και φιλόσοφος, είναι που μᾶς ἀναγκάζει νὰ καταφεύγουμε στην παράδοση, δηλαδή στὰ ἀχνάρια τῆς ζωῆς τῶν προγόνων μας, για νὰ δοῦμε πὼς θὰ συνεχίσουμε και ἐμεῖς τὴ ζωὴ. Είναι μιὰ ἀνάγκη βιολογική, ή ὁποία μᾶς ἀναγκάζει σήμερα περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε, γιατί σήμερα μᾶς ἀμφισβητοῦν ἀκόμη και τὴν ὑπαρξη, ἀκόμη και τὸ χῶρο μας. Ὑπάρχει λοιπὸν ἕνας πρόσθετος λόγος σήμερα νὰ ἐκτιμήσουμε, νὰ ἀξιολογήσουμε, νὰ δοῦμε δηλαδή ἂν είναι δυνατὸ, ὅλο τὸ ὕλικὸ αὐτὸ που λέγεται Ἑλληνικὴ παράδοση, ὥστε νὰ γίνῃ μέτρο για τὴ ζωὴ μας τὴ σημερινή, ὅταν ἀναζητοῦμε τὴν παράδοσή μας, ἀναζητοῦμε τὴν ταυτότητά μας. Θέλουμε τὴν ταυτότητά μας».

«Ἡ παράδοση — γράφει ὁ Χρῆστος Μαλεβίτης, ἀπὸ τους νεώτερους ἀξιολόγους στοχαστὲς και φιλοσόφους — δὲν είναι κάτι που τὸ διαβάσεις και τὸ μαθαίνεις. Δὲν ἔρχεται ἀπὸ ἔξω πρὸς τὰ μέσα. Είναι στοιχεῖο ζωῆς και ἀκολουθεῖ τους νόμους τῆς ζωῆς. Ὅ,τι μυστικὰ και ἀνεπίγνωστα μπῆκε σὰν σπερματικὸ στοιχεῖο μέσα στη διαμόρφωση τοῦ νεοελληνικοῦ πυρήνα και προερχόταν ἀπὸ τὴν πολυαῖωνη ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, είναι και παράδοση σημερινή. Ὡς ἱκμάδα ζωῆς και ὄχι μὲ τὴ μορφὴ γνώσεων και θεωριῶν και κοσμοαντιλήψεων. Τῆρηση τῆς παραδόσεως σ' ὄλες τις γραμμὲς σημαίνει ἀποστέωση.

Μιὰ τέτοια τήρηση ὀδηγεῖ στη συντήρηση ἐξωτερικῶν τύπων. Ἀπὸ τὴν παράδοση θὰ πάρουμε τὸ ζωντανὸ πνεῦμα, ὄχι κενὸς τύπους. Ἀλλὰ τὸ πνεῦμα συλλαμβάνεται μὲ τους τύπους, ἔξω ἀπ' αὐτούς είναι ἀνύπαρκτο. Ἔτσι και οἱ τύποι τῆς παραδόσεως ἔχουν τὴ δικαίωσή του κάτω ἀπὸ κρίσιμες προϋποθέσεις γνησιότητας».

«Σήμερα ὁ ἄνθρωπος — ἔγραφε και ὁ μακαριστὸς Φώτης Κόντογλου, λογοτέχνης και μεγάλος ἀγιογράφος — ἔχει τὴν ιδέα πὼς λευθερώθηκε ἀπὸ πολλὰ πράγματα που τὸν μπόδιζανε τάχα νὰ είναι ἐλεύθερος.

Πέταξε, λοιπὸν, ἀπὸ πάνω του μαζί μὲ τ' ἄλλα και τὴν παράδοση, και θρέθηκε σ' ἕνα χάος. Οἱ παλιοὶ θαλασσινοὶ διέπανε τ' ἄστρα τῆς τραμμουντάνας (τὸν πολιτικὸ Ἀστέρρα) και βρῖσκανε τὸ δρόμο τους. Κι ὁ ἄνθρωπος μέσα στὸ ἀτέλειωτο πέλαγος τοῦ καιροῦ, για νὰ ξέρεῖ που πηγαίνει εἶχε τὴν παράδοση που τὸν ὀδηγοῦσε. Σὲ καιρὸ που σκεπάζανε τὸν οὐρανὸ σύννεφα, ὁ παλιὸς ναυτικὸς σὰν ἔχανε τὸ δόρειο ἀστέρρα, δὲν ἤξερε που νὰ τραβῆξει. Φαντάσου, λοιπὸν, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶχε τὴν ιδέα πὼς μὲ τὴ συννεφιά και δίχως τὸ ἀστέρρα τῆς τραμμουντάνας ἤτανε πὸ ἐλεύθερος νὰ πάει ὅπου ἤθελε μέσα στὸ πέλαγος. Τὸ ἴδιο λέγει και ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος που δὲ θέλει τὴν παράδοση». Καὶ συνεχίζει ὁ Κόντογλου, «ἕνας λάος που ἔχει χάσει τὴν παράδοσή του είναι σὰν τὸν ἄνθρωπο που ἔχει χάσει τὸ μνημονικὸ του, που ἔχει πάθει ἀμνησία. Τὸ σήμερα και τὸ αὔ-

ριο είναι δεμένα με τα περασμένα. Τò σήμερα θρέφεται από τα περασμένα, και τα μελλούμενα από τò σήμερα. Με τήν παράδοση ó άνθρωπος δυναμώνει τή συνείδησή του, νοιώθοντας κοντά του και μέσα του τούς προγόνους του, χαιρόμενος και λυπούμενος μαζί τους, βλέποντας σ' αυτόους τὰ ίδια αισθήματα, τις ίδιες συνήθειες, τις ίδιες αδυναμίες, τις ίδιες ανησυχίες, τούς ίδιους στοχασμούς, πού βρίσκει μέσα στον έαυτόν του» καταλήγει ó Φώτης Κόντογλου.

«Η παράδοση — λέγει ακόμη ó Ίωάννης Θεοδωρακόπουλος — ως έννοια είναι δυνατόν να ταυτισθεί με τήν ίδια τήν ζωή, τήν ανθρώπινη ζωή. Άν πώ παράδοση και ανθρώπινη ζωή, λέω τò ίδιο πράγμα. Η ανθρώπινη ζωή ανανεώνεται συνεχώς και έτσι εξασφαλίζει τή διάρκειά της. Αύττ ή βιολογική παράδοση τής ζωής, ζωή όμως ανθρώπινη χωρίς πνευματικότητα δέν υπάρχει, γι' αυτό τή βιολογική παράδοση τής ζωής, τήν παρακολουθεί συνεχώς ή πνευματική παράδοση. Ό,τι ó άνθρωπος δημιουργεί για να εκφράσει τόν έαυτόν του, για να εύρει τόν έαυτόν του, για να αναδείξει ό,τι έχει μέσα του καλό, και γενικώς για να δημιουργήσει τόν έαυτόν του. Παράδοση είναι ó δρόμος, τόν όποιον ó άνθρωπος ακριβώς ανοίγει: εκάστοτε για να βρει τόν έαυτόν του. Η ζωή τού ανθρώπου όμως δέν είναι ποτέ στατική, δέν είναι στάσιμη. Γι' αυτό, όταν λέμε παράδοση, έννοούμε συγχρόνως δύο πράγματα, ό,τι κρατούμε και προσθέτουμε. Κρατούμε αυτό πού έχουμε και προσθέτουμε αυτό πού δημιουργούμε. Είναι έσφαλμένη και μάλλον κατασκευαστική ή έννοια τής παραδόσεως, όταν κανείς τήν ταυτίζει με τή στασιμότητα. Δέν υπάρχει τέτοια παράδοση ή τουλάχιστον δέν υπάρχει σ' αυτόν έδω τόν τόπο, ό όποιος, για να πάρω μόνο ένα παράδειγμα, πού είναι προσιτό σ' όλους, τή γλώσσα του, τή μιλάει 3.500 χρόνια με τις μεταβολές, τις παραλλαγές, αλλά με σταθερό τρόπο σχεδόν αναλλοίωτο, από τήν εποχή τού Όμήρου. Πνεύμα είναι ή παράδοση συνεχώς αναγεννώμενο και συνεχώς ανανεούμενο».

Θα έμάχραινε ó λόγος μας, εάν κάναμε και άλλες αναφορές σέ γνώμες ανθρώπων, πού έχουν άρμοδιότητα στα θέματα τής Παραδόσεως, αλλά και με τή μικρή αύττ έπιλογή ως έρέθισμα θα μπορούσαμε συμπερασματικά να πούμε: Η παράδοση δέν είναι μιá στείρα προσκόλληση σέ σχήματα — συνήθειες και μεθόδους παλαιότερων εποχών, ούτε είναι έννοια ταυτόσημη με τόν αναχρονισμό, τή στασιμότητα και τήν αντιδραστικότητα. Είναι συνάντηση με τούς προγόνους, για τή συνέχιση τής ζωής. Είναι γεγονός πνευματικό. Είναι αύττ ή ίδια ή ζωή πού συνεχίζεται. Μέσα στο σχήμα «παραδίδω» και «παραλαμβάνω» γίνεται μιá τέτοια διαδικασία, πού ένας τόπος, ένας λαός αναγνωρίζει τò πρόσωπό του, τήν ταυτότητά του, αυτό τò μνημονικό του. Παράδοση δέν σημαίνει μιá άγονη έπιστροφή σέ ξεπερασμένες μορφές ζωής, ούτε τυποποιημένη μίμηση περασμένων προτύπων. Άντίθετα είναι μιá ζωντανή παρουσία, για ένα δημιουργικό «γιγνεσθαι» στο παρόν αλλά και τò μέλλον. Με τήν παράδοση οι παλαιότεροι μεταδίδουν στους νεωτέρους συγ-

κεκριμένους τρόπους ζωής, πού δέν μπορούν να κλειστούν σέ σχήματα και καλούπια. Ό,τι δημιούργησαν με κόπους, θάσανα, δάκρυα και πολλούς προβληματισμούς τò «παραδίδουν» ως ίερά παρακαταθήκη για να τò «παραλάβουν» οι έπερχόμενοι και να τò αξιοποιήσουν για τή συνέχιση τής ζωής.

Η παράδοση ως ένας κρίκος ένώνει και δένει τò παρελθόν με τò παρόν και προσδιορίζει τò μέλλον. Οι νεώτεροι για να διώσουν όρθά τις αξίες τής ζωής, επιβάλλεται να ένστερνωσθούν και να έγκλωπωθούν τήν παράδοση. Για να δημιουργηθεί στο μέλλον κάτι τò νεώτερο, αλλά και αξιολογικά καλύτερο πρέπει να γίνει άφομοίωση και αξιοποίηση των παραδεδομένων. Με τήν παράδοση δεγόμεθα με τις ρίζες μας και ριζώνουμε βαθύτερα και σταθερότερα για μιá καλύτερη ανάπτυξη και καρποφορία. Μέσα σ' αύττ αναγνωρίζουμε τόν πραγματικό έαυτό μας, τò αληθινό πρόσωπό μας, τήν ταυτότητά μας. Η παράδοση, πού είναι αναφορά στους προγόνους μας, δέ μας θυμίζει άπλως τούς νεκρούς μας. Μας κάνει κοινωνούς με τήν ζωή τους, με τò πνεύμα τους, με τὰ έργα τους, τις αδυναμίες τους, τήν πείρα τους. Μας τούς καθιστά συντρόφους και οδηγούς τής ζωής μας.

Ό Παντελής Πάσχος — αξιόλογος Θεολόγος και λογοτέχνης τής νεώτερης γενιάς — γράφει κάτι πού πρωταρχικά δέβαια έχει θέση στην Ίερά Παράδοση τής Όρθοδόξου Έκκλησίας μας, αλλά αναλογικά έχει τή θέση του και στη γενικότερη παράδοση. Λέγει λοιπόν ό Π. Πάσχος πώς «ή Παράδοση είναι ένας Ναός, όπου ó άνθρωπος τού «νυν αιώνας» ανταμώνει με τόν άγιο Νικόδημο τόν Άγιορείτη, τόν άγιο Γρηγόριο τόν Παλαμά, τόν άγιο Συμεών τόν νέο Θεολόγο, τόν άγιο Μάξιμο τόν όμολογητή, τόν άγιο Άθανάσιο, τούς Καππαδόκες, τόν άγιο Παύλο, τόν Εύαγγελιστή Ίωάννη, τόν άγιο Πρόδρομο, τούς προφήτες, τούς προπάτορες. Άκόμη τούς αδελφούς και τούς Άγίους, πού θάρθουν στις πιό κατοπινές γενιές, ως τή συντέλεια τού κόσμου...».

Ένώ όμως ή παράδοση αποτελεί τόσο ουσιώδες μέρος τής όλης ζωής μας και περιέχει τούς θησαυρούς, μπορεί κάποτε να παρουσιάζεται ως παράγοντας άρνητικός. Όπως συμβαίνει και σέ πολλά άλλα θέματα τής ζωής και έδώ ή παρέκκλιση και έκτροπή πάντα είναι πιθανή. Για να αποτελέσει ή παράδοση δημιουργικό και θετικό στοιχείο ζωής απαιτείται να τήν αντικρύξει κανείς στις σωστές της διαστάσεις.

(Συνεχίζεται)

† Ό Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΕΝ ΤΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

Τὰ τρία πρώτα Εὐαγγέλια, ἤτοι τοῦ Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ, τὰ καὶ συνοπτικά κληθέντα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους (ἐκ τοῦ ρήματος συνοράω - ὦ = βλέπω ὁμοῦ ἢ συγχρόνως, βλέπω διὰ μιᾶς, ὡς ἐν συνόλῳ, εἴτε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἴτε διὰ τῆς διανοίας, ἀποφασίζω. Σύνοψις)¹, συνεγράφησαν μεταγενεστέρως τῶν πλείστων ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ἡ καθολικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου, ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου² καὶ πρώτου Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων³, εἶναι ἐκ πάντων τῶν κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ ἀρχαιότερον, συγγραφεῖσα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 40-50 μ.Χ., πρὸ δὲ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου (50 μ.Χ.)⁴.

Ὁ Ἰακώβος ὁ ἀδελφός⁵, ὁ «στῦλος» τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον⁶, ἀπευθύνει τὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς τοὺς εὐρισκομένους ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Παλαιστίνης, οὓς τρεῖς ἐν αὐτῇ ἀποκαλεῖ «ἀδελφούς του ἀγαπητούς»⁷. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης, ἥς δὲν ὑπάρχει παράλληλον ἐν τῇ Ἰουδαϊκῇ φιλολογία, εἰσάγεται πάντοτε προτροπὴ τις⁸.

1. Βλ. Βασιλείου Ἰωαννίδου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, Ἀθήναι, 1960, σελ. 42.

2. Γαλάτας, 1,19: «Ἰακώβον τὸν ἀδελφόν του Κυρίου» πρὸς Ματθαίου, 13,55.

3. Ὁ Ἰακώβος πιστεύσας εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὡς φαίνεται, μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ δὴ, μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐμφάνισιν Ἐκείνου (Α΄ Κορινθίους, 15,7), ἐγένετο οὐ μόνον ζηλωτὴς ὁπαδὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ καὶ κατεστάθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων πρῶτος Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ κατέλαβεν ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Πράξεις, 15,13 ἐξ.), θεωρούμενος μετὰ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου ὡς στῦλος τῆς Ἐκκλησίας (Γαλάτας, 2, 9, 12).

4. Βλ. Σάββα Ἀγουρίδη, Ἰπόμνημα εἰς τὴν Ἐπιστολὴν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, σελ. 16, Ἀθήναι, 1956. C. SPICQ, AGAPE DANS LE NOUVEAU TESTAMENT ANALYSE DES TEXTES, τόμος 1, PARIS, 1958, σελ. 187, ἐνθα παρατίθεται καὶ πλουσία βιβλιογραφία. Ἀντωνίου Γ. Κόμπου, Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Ἁγίας Γραφάς, σελ. 87-89, Κόρινθος, 1959. Βασιλείου Ἰωαννίδου, ἐνθ' ἀν. σελ. 374.

5. Μάρκου, 6, 3.

6. Γαλάτας, 2, 9.

7. Ἰακώβου, 1, 16, 19, 2, 5. Τὸ ἀπλοῦν «ἀδελφοί» ὁ Ἅγιος Ἰακώβος χρησιμοποιοῖ ἐν 4, 11, 5, 7, 9-10. Τὸ δὲ «ἀδελφοί μου» ἐν 1, 2, 2, 1, 14, 3, 1, 10, 12, 5, 12, 19.

8. Ἡ φράσις αὕτη συνδέεται πάντοτε μετὰ ρήματος παραινετικοῦ εἰς ἔγκλισιν προστακτικῆν (ἐνεστώτος ἢ ἀορίστου) ἢ ὀριστικῆν ἐνεστώτος: Ἰακώβου, 1, 16 «Μὴ πλανᾶσθε». 1, 19 «ἔστω». 2, 5 «Ἀκούσατε».

Προφανῶς τὸ ἐπίθετον «ἀγαπητός» συνδέεται πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν «ἀδελφός», ἢ προσφώνησις δὲ «ἀδελφοί»⁹ ἐμφαίνει τὸν στενὸν τῶν πρώτων χριστιανῶν σύνδεσμον ἐν τῇ αὐτῇ ἠθικῇ καὶ θρησκευτικῇ ζωῇ καὶ τὴν ταπεινωσιν τοῦ Ἀδελφοθέου, ὅστις ὀνομάζει ἀδελφούς αὐτοῦ τοὺς λοιπούς χριστιανούς, πρὸς δὲ οἱ «ἀδελφοί» προσδιορίζονται ὡς «ἀγαπητοί», τουτέστι τῆς αὐτῆς «κοινότητος»¹⁰. Ἄλλ' ὡς συμβαίνει ἐν τῇ κλασσικῇ ἑλληνικῇ γλῶσσῃ —πρὸς ἣν τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς παρουσιάζεται συγγενές— ὡς καὶ ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ὁ', ἡ ἐμφασίς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως δὲν τίθεται ἐπὶ τῆς θερμότητος τῆς ἀγάπης: «Ἀδελφοί μου λίαν ἀγαπητοί». Πρόκειται μᾶλλον περὶ ἐνός χαρακτηρισμοῦ τῆς τιμῆς, ὅποτε ἡ ἀληθὴς ἐρμηνεία θὰ εἶναι: «ἀγαπητοί μου αἰδέσσιμοι ἀδελφοί». Τὸ «ἀγαπητοί» ἤττον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγάπης, πλεον δὲ εἰς τὴν θρησκείαν¹¹, τὴν θρησκείαν, ἥτις προφανῶς ἐνώγει ἀναγνώστῃς καὶ συγγραφέα ἐν τῇ αὐτῇ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἅγιος Ἰακώβος οὐδαμῶς τῆς ἐπιστολῆς του ἀναφέρει τὸ οὐσιαστικὸν «ἀγάπη»¹² χρησιμοποιοῖ ὅμως τρεῖς τὸ ρῆμα ἀγαπῶ, πάντοτε δὲ ἐν θρησκευτικῇ ἐννοίᾳ αὐστηρῶς πατροπαράδοτον:

α) Ἰακώβου 1, 12: «Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Εἰς τὸν στίχον τοῦτον μακαρίζονται ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ συγγραφέως οἱ ὑπομένοντες τὸν πειρασμὸν πτωχοί, ἐνῶ ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ περιγράφεται ὁ ἐκμηδενισμὸς τοῦ ἄσβεδου «πλουσίου». Τὸ «στόμα τοῦ Παύλου»¹³, ὁ Ἅγιος

9. πρὸς Ματθαίου, 2, 11: «Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πολλαῖς ἐκείναις μέγας γενόμενος Μωϋσῆς, ἐξῆλθε πρὸς τοὺς υἱούς Ἰσραὴλ, κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν ὄρα ἄνθρωπον Αἰγύπτιον τύποντά τινα Ἑβραῖον τῶν ἐαυτοῦ ἀδελφῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ». Δευτερονόμιου, 15, 3 κ.λ.π.

10. Ἰακώβου, 1, 16, 19, 2, 5.

11. Ἰακώβου, 1, 26-27. πρὸς Ματθαίου, 26, 5.

12. Ἡ μὴ χρῆσις ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀγάπη χαρακτηρίζεται ὡς σημαντικὴ παράλειψις. Τὸ οὐσιαστικὸν ἀγάπη ἐν τοῖς Συνοπτικοῖς Εὐαγγέλοις χρησιμοποιοῖται ἐκτάκτως. Ὁ κυρίως εἰσηγητὴς ἐν τῇ χριστιανικῇ γλῶσσῃ τοῦ οὐσιαστικοῦ ἀγάπη εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

13. Ἡ προσωνημία τοῦ Χρυσοστόμου «στόμα Παύλου» ἀναγράφεται εἰς χειρόγραφα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος: «Χριστοῦ στόμα πέφυκε τὸ Παύλου στόμα, στόμα δὲ Παύλου τὸ Χρυσοστόμου στόμα». Ἐν CHRIS. BAUR. ST. JEAN CHRYSOSTOME ET SES OEUVRE DANS L' HISTOIRE LITTÉRAIRE, σελ. 34, ἐνθα καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Χρυσοστόμου Γεωργίου τοῦ Ἀ-

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (354-407), σημειοὶ λίαν εὐστόχως διὰ τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς τὰ ἀκόλουθα: «Αὐτάρκως προτρεψάμενος ὑφίστασθαι τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς, ἵνα ἐγγένηται δόκιμον ἔργον καὶ ὑπομονὴ τελεία... δι' ἑτέρας παραινέσεως πείθειν ἐπιχειρεῖ κаторθοῦν τὰ προκείμενα δι' ἐπαγγελίαν μακάριον εἶναι λέγων τὸν πειρασμὸν ὑπομένοντα»¹⁴. Ἡ διαδεδαίωσις αὕτη ἐκφρασθεῖσα καὶ προλαδόντως¹⁵, δρίζει μίαν τῶν κυρίων ἰδεῶν τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπὶ τῆς λέξεως «πειρασμός»: Ὁ δίκαιος ἀνθρώπος, ὅστις προέρχεται εἰς τὴν ἀπόφασιν γὰρ διακονήσῃ τὸν Θεόν, δηλαδὴ γὰρ διώσῃ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν, θὰ δοκιμασθῆ σκληρότατα¹⁶. Καθὼς ἐν πολύτιμον μέταλλον «δοκιμάζεται» καὶ καθαίρεται διὰ τοῦ πυρός, οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ δοκιμασθῶσι διὰ τοῦ πυρός τῶν ἠθικῶν δοκιμασιῶν, ἵνα ἀναδειχθῶσιν ἀμετακίνητοι καὶ ἐδραῖοι ἐν τῇ ἀφοσίωσι τῶν πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Οὕτω θὰ σφυρηλατηθῆ ἐν αὐτοῖς ἡ ἰκανότης γὰρ ἀσκῶσι καὶ ἀναπτύσσῃσι τὴν ἀρετὴν τῶν, ὅπως κατὰ τὸν Σοφὸν Σολομώντα «λήφονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου»¹⁷.

Ἡ ζωὴ παντὸς ἀνθρώπου, ἰδίᾳ τοῦ θέλοντος «γὰρ ζῆσθαι εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ»¹⁸ εἶναι μία διηγετικὴ σειρά πόνων καὶ μόχθων, ὡς προσφυῶς, ἐκ προσωπικῆς πείρας, διδάσκει ὁ πολύτιμος Ἰωδ λέγων: «Πειρατήριόν ἐστὶν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς»¹⁹, δι' ὃ πολλάκις αἱ θλίψεις ἢ οἱ διωγμοὶ χρησιμοποιοῦνται ὡς μέσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δι' ὧν διερευνᾶται καὶ δοθομετρῆται ἡ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις καθ' ὃν χρόνον ἀνθίσταται σθεναρῶς

λεξανδρείας ἀναφερόμενον ἀνέκδοτον, καθ' ὃ ὁ μαθητὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τῷ ἀρχιεπισκοπικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶδε διὰ ρωγμῆς τινος τῆς θύρας τοῦ δωματίου αὐτοῦ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ὑπαγορευόμενα εἰς αὐτὸν τὰ ὑπομνήματά του. Πρβλ. καὶ Βασιλείου Ἰωαννίδου, Ὁ Χρυσόστομος τύπος καὶ μιμητὴς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν περιοδικῷ «Ἀκτίνες» Φεβρουάριος 1955, σελ. 54. «Ὁ Χρυσόστομος εἶναι μία Παύλειος φυσιογνωμία, ἕνας τύπος τοῦ Παύλου».

14. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, FRAGMENTA IN EPISTOLAM S. JACOBI, Κεφάλαιον πρῶτον, MPG., 64, 1040 B.

15. Ἰακώβου, 1,2: «Πᾶσαν χαρὰν ἠγάσασθε, ἀδελφοί μου, ἔταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δόκιμον ἡμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονὴν κ.τ.λ.».

16. Βλ. Σοφία Σειράχ, 2,1: «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ Θεῷ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν». Πρβλ. Ἰουδθ, 8, 22-26. Πράξων, 20, 19: «δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμπάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων». Β' Τιμοθέου, 3, 12: «Πάντες δὲ οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται».

17. Σοφία Σολομώντος, 5, 16. Βλ. Ἰωδ, 23, 10. Σοφία Σειράχ, 2, 5: «Ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς καὶ ἄνθρωποι δοκιμαῖ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως».

18. Β' Τιμοθέου, 3, 12.

19. Ἰωδ, 7, 1.

«πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαδόλου»²⁰, ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, παρακαλεῖ θερμῶς Τοῦτον, λόγῳ τῆς ἀσθενείας του, ἵνα μὴ «εἰσενέγκῃ τοῦτον εἰς πειρασμόν»²¹. Μόνον ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐκδηλοῖ τὴν ἀπεριόριστον πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν του πρὸς τὸν Θεόν, ἐγκαταρτερεῖ ἀγογγύστως ἐν τοῖς ποικίλοις πειρασμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσι²²,

Διὰ τῆς δοκιμασίας ὁ χριστιανός, ὡς παρέχων ἐκδηλοῦντα δείγματα τοῦ ἠθικοῦ του μεγαλείου, χαρακτηρίζεται «δόκιμος»²³. Περὶ τούτου ὁ Ἱερός Χρυσόστομος σημειοῖ: «Γενήσεται οὗτος, ἀθλητικῶς ἄγων τὸν ἀγῶνα, δόκιμος ἀνὴρ διὰ πάντων γεγυμνασμένος»²⁴. Ἡ εὐστάθεια τοῦ χριστιανοῦ, ἐν τοῖς πειρασμοῖς προσπορίζει αὐτῷ, κατὰ τὸν Ἀδελφόθεον, ἀγαθὰ καὶ ὠφέλη πνευματικά, ἅτινα ἀναδεικνύουσι τοῦτον γνήσιον τοῦ Κυρίου ὁπαδόν, καὶ ἐπομένως ἄξιον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Διὸ, ὁ σθεναρῶς ἀποκρούων τοὺς πειρασμοὺς χριστιανὸς ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ συγγραφέως «μακάριος ἀνὴρ»²⁵.

Τῷ ὄντι, ὁ χριστιανὸς τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς συγγνώμης θὰ λάθῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ «τὸν στέφανον τῆς ζωῆς»²⁶. Ὑπόσχεται περὶ στεφάνου τῆς ζωῆς εἰς τὸν πιστὸν εὐρηγῆται καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ Βιβλίῳ τῆς Ἀποκαλύψεως, ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς τὸν ἐν Β' Τιμοθέου, 4, 8 «στέφανον τῆς δικαιοσύνης» καὶ τὸν ἐν Α' Πέτρου, 5, 4 «στέφανον τῆς δόξης»²⁷. Ἐν τούτοις ἡ ἔμφρασις κεῖται ἐπὶ τῆς νίκης καὶ

20. Ἐφεσίους, 6, 11.

21. Ματθαίου, 6,13. Πρβλ. Λουκᾶ, 8,13.

22. Ἰακώβου, 5, 11. Πρβλ. Ματθαίου, 24, 13. Λουκᾶ, 21, 19. Ρωμαίους, 5, 4. Ἑβραίους, 5, 36. 12, 1. Βλ. C. SPICQ, L' EPIRE AUX HEBREUX, σελ. 6 ἐξ., PARIS, 1952.

23. Β' Τιμοθέου, 2, 15. Πρβλ. Α' Κορινθίους, 11, 19. Β' Κορινθίους, 13, 7. Καὶ «ἀδόκιμος» Α' Κορινθίους, 9, 27. Β' Κορινθίους, 13, 5. Τίτου, 1, 16. Β' Τιμοθέου, 3, 8.

24. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, FRAGMENTA IN EPISTOLAM S. JACOBI, Κεφάλαιον Πρῶτον, MPG., 64, 1040 B.

25. Ὁ σιμιτιανός τῆς ἐκφράσεως ὁμολογεῖται ὑπὸ πάντων τῶν σχολιαστῶν. (Πρβλ. Ψαλμὸς, 1, 1. Ἰωδ, 5, 17. Σοφία Σειράχ, 14, 1, 20). Τοιαύτην ἐκφρασιν εὐρίσκει τις καὶ ἐν Ρωμαίους, 4, 8: «μακάριος ἀνὴρ ὃ σὸ μὴ λογισθῆται Κύριος ἀμαρτίαν...», ἔνθα ἀναφέρεται στίχος ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ψαλτῆρος, 31, 2. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ Δ' Μακκαβαίων, 7, 22: Ὁ φιλόσοφος ὁ εὐσεβῶς ἀκολουθῶν τὸν κανόνα καὶ πιστευῶν εἰς τὸν Θεόν: «διὰ τὴν ἀρετὴν πάντα πόνον ὑπομένειν μακάριόν ἐστιν». Βλ. G. LEJEUNE DIRICHLET, DE VETERUM MACARISMIS, GIESSEN, 1914.

26. Ἡ γενικὴ «τῆς ζωῆς» εἶναι ἐπεξηγηματικὴ. Πρβλ. Α' Πέτρου, 5, 4. Ἐπιστολὴ Ἀριστέα, 280. Ὁ στέφανος ἀποτελεῖ τὴν ἀμοιβὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

27. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 2, 10: «γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς». Πρβλ. Σοφία Σολομώντος, 5, 16: «Διὰ τοῦτο λήφονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου, ὅτι

τοῦ θριάμβου τοῦ καρτερικοῦ χριστιανοῦ, ὅστις ἀγογγύστως ὑπομένων πάντα πειρασμόν, θά λάβῃ κατὰ τὸν Προφήτην Ζαχαρίαν τὸν στέφανον: «Ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπομένοισι»²⁸.

Πράγματι, ὁ Ἀδελφόςθεος μνημονεύει τὸν στέφανον τοῦτον ὡς ὑπεσχημένον παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μέσος ἀόριστος «ἐπηγγείλατο» ἀνακαλεῖ ἐν τῇ μνήμῃ τὰ κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπομένοισι καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτήν καὶ εἰς χάριτα υἱοῦ Σοφονίου καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ Κυρίου»²⁹, «Δίκαιοι δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζώσιν... διὰ τοῦτο λήμψονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου»³⁰, «Μακάριος ὁ ὑπομένων»³¹. Ἀλλ' ἐὰν συγκρίνῃ τις τὴν «ὑπόσχεσιν» ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἰακώβου, 1, 12, πρὸς ἐκείνην τῶν Ἰωαννείων κειμένων: «Καὶ αὕτη ἔστιν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον»³², ἔξτε θλίψιν... γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς»³³, θά πεισθῇ ὅτι ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἀφορᾷ σύνολον τὴν ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψιν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς. Εἰς πάντα τὰ χωρία ταῦτα ἐξαιρέται ἡ ὑπόσχεσις τῆς ἀμοιβῆς, ἣν θά λάβωσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος «οἱ ἀγαπῶντες Αὐτόν»³⁴. Ἴδου τί διδάσκει ὁ Ἀγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος διὰ τοὺς «ἀγαπῶντας Αὐτόν»: «Ζητεῖς τίς ἡ ὕλη οὗ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς στεφάνου ζωῆς τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν; Ἔστιν ἡ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν, ἡ διὰ μέγεθος θεϊότητος ὅφει καὶ ἀκοῆ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἐπὶ ψιλὴν νόησιν ἀνθρώπου ἀναβέβηκεν»³⁵. Ἡ ἔκφρασις «ἀγαπῶντες τὸν Κύριον» εἶναι

τῇ δεξιᾷ σκεπάζει αὐτοὺς καὶ τῇ δεξιᾷ ὑπερασπιεῖ αὐτῶν». Ἐν τε τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ὁ στέφανος εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς Βασιλείας, ἡ ἀμοιβὴ τῶν νικητῶν. (Πρβλ. τὸν ἐστεμμένον Χριστὸν τῆς Ἀποκαλύψεως, 6, 2, 14, 14, 19, 12, καὶ τὸν νικητὴν ἀθλητὴν τῆς Α' Κορινθίους, 9, 25), τεκμήριον τιμῆς (Ἐπιστολὴ Ἀριστέα, 280 καὶ 320, Φίλων, DE SOMM., 2, 62, Ἡσαίας, 62, 3, Ψαλμὸς, 21, 4, Παροιμίαι, 4, 9, 16, 31, 17, 6, Α' Θεσσαλονικεῖς 2, 19, Φιλιππησίους, 4, 1, Ἀποκάλυψις, 3, 11), ἑορτὴ καὶ ἀγαλλίασις (Σοφία Σειράχ, 1, 11, 6, 31. Πρβλ. J. H. ROPES, EPISTLE OF ST. JAMES, EDIMBOURG, 1916, σελ. 150-152). Διὰ τὰ ἐν τῇ θύραθεν παράλληλα, Πρβλ. J. KOCHLING, DE CORONARUM APUD ANTIQUOS VI ATQUE USU, GIESSEN, 1914. Ὡσαύτως οἱ «στέφανοι» ἦσαν συνήθεις καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, συνεβόλιζον δὲ τὴν χαρὰν καὶ τὴν νίκην.

28. Ζαχαρίου, 6, 14.

29. Αὐτόθι.

30. Σοφία Σολομώντος, 5, 15-16.

31. Δανιήλ, 12, 12.

32. Α' Ἰωάννου, 2, 25.

33. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 2, 9.

34. Α' Κορινθίους, 2, 9.

35. Ἰωάννου Χρυσόστομου, FRAGMENTA IN EPISTOLAM S. JACOBI, MPG., 64, 1040 C.

συνήθης ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ³⁶, νέον δὲ στοιχεῖον ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Ἰακώβου εἶναι ἡ «ὑπομονή» καὶ ἡ «ἀγάπη». Τὸ νέον δὲ τοῦτο στοιχεῖον συσχετίζει τὴν «ἐν τῇ ὑπομονῇ» ἠθικὴν ζωὴν πρὸς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην.

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ κειμένου τῆς πρὸς Ἰακώβον ἐπιστολῆς 1, 12α ἐκφράζει τὴν κοινοτέραν Ἰσραηλιτικὴν παράδοσιν, τὸ δὲ δευτέρον 1, 12β ἐκφράζει τὴν χριστιανικὴν τοιαύτην, εἰ καὶ ἀδυνατεῖ τις νὰ διακρίνῃ, ἐὰν ἡ μακαριότης ἀνήκει εἰς τὸν καρτερικὸν ἢ εἰς τὸν φιλόστοργον. Τὸ μόνον ὅπερ δύναται τις νὰ διαπιστώσῃ, εἶναι ὅτι ὑφίσταται αὐστηρὰ ἀναλογία μεταξὺ τῆς πίστεως, ἣν σφυρηλατεῖ εἰς τὸν χριστιανὸν ἡ καρτερικότης, καὶ τῆς ἀμοιβῆς, ἣτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ζωῆς πίστεως, δηλαδὴ «τῆς πίστεως τῆς δι' ἔργων ἀγάπης ἐνεργουμένης»³⁷. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐναντι τῶν ἄλλων ἀνοχή, ἀπότοκος οὖσα τῆς ἀγάπης, θά προσπορίσῃ εἰς τὸν χριστιανὸν τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ἡ ἀγάπη παρ' Ἰακώβῳ διατηρεῖ τὴν παλαιοδιαθηκικὴν σημασίαν, ἣτοι τὴν σημασίαν τῆς θρησκευτικῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἠθικῆς πίστεως, ἣτις ἐκδηλοῦται δι' ἔργων. Τὸ ρῆμα ἀγαπῶ δὲν ἔχει ἀποκτήσει εἰσέτι εἰδικὴν θεολογικὴν σημασίαν ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Ἰακώβου, ἣν θά ἀποκτήσῃ μετ' ὀλίγον ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Παύλου. Παρ' Ἰακώβῳ τὸ ρῆμα ἀγαπῶ σημαίνει τὴν γενικὴν ψυχικὴν διάθεσιν ἐναντι τοῦ Θεοῦ, ἣτις κυρίως χαρακτηρίζεται ὡς προτίμησις καὶ ἐκλογὴ προσανατολιζούσα σύνολον τὴν ἠθικὴν ζωὴν.

Τῷ ὄντι, ὁ Ἰακώβος ἀντιθέτει «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν» «τὸν πλοῦσιον», ὅστις «ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται»³⁸, ἡ δὲ διδασκαλία αὕτη ἀνακαλεῖ ἡμῖν τὴν μνημειώδη ρῆσιν τοῦ Κυρίου «οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει...»³⁹. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος τῆς ἀγάπης ἐν τοῖς πειρασμοῖς, ἣν ὁ Παῦλος ἐν Ἐφεσίους 6, 24 θά χαρακτηρίσῃ ἀναλλοιώτων «ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπῶντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ», προέρχεται ἐκ τῶν Μακαρισμῶν τῆς μνημειώδους ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὀμιλίας τοῦ Κυρίου, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν δύο

36. Ἐξοδος, 20, 6. Δευτερονόμιον, 5, 10, 7, 9. Κριταί, 5, 31. Ψαλμὸς, 5, 11, 144, 20. Σοφία Σειράχ, 1, 10, 31, 19, 34, 16. κ.λ.π. Πρβλ. TEST. SIM. III, 6. HENOCH, CVIII, 8. PS. SALOM, IV, 29. VI, 9. X, 4. XIV, 1.

37. Γαλάτας, 5, 6.

38. Ἰακώβου, 1, 11.

39. Ματθαίου, 6, 24. Ὁ J. H. ROPES, (EPISTLE OF ST. JAMES, EDIMBOURG, 1916, σελ. 3), θεωρεῖ ὡς δεσπόζουσαν ἀρχὴν συνόλου τῆς πρὸς Ἰακώβον ἐπιστολῆς τὴν πεποιθήσιν ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ὁ κόσμος εἶναι ἀπαραμίλλοι ὡς σκοποὶ ἀφοσιώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ H. PREISKER, (DER EIGENWERT DES JACOBUS BRIEFES IN DER GESCHICHTE DES URCHRISTENTUMS, ἐν THEOLOGISCHE BLAETTER, 1934, COL. 229-236) ὑπογραμμίζει τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου.

ΑΙ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἡ παρούσα ἐργασία ἀποτελεῖ παρουσίαν καὶ περιγραφὴν τῶν σπουδαιότερων οἰκουμενικῶν σχέσεων κυρίως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ Ἐξαρχίας Κεντρῶς Εὐρώπης¹ πρὸς τὰς λοιπὰς ἐν Δ. Γερμανίᾳ Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὴν καθόλου οἰκουμενικὴν προσφορὰν καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Γερμανίᾳ ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. Σκοπὸς δὲ τῆς παρουσίας δημοσιεύσεως εἶναι νὰ καταστήσῃ γνωστὰς καὶ εἰς τὸ εὐρύτερον ἑλληνορθόδοξον ἐκκλησιαστικὸν καὶ θεολογικὸν κοινὸν τὰς σχέσεις ταύτας καὶ τὴν οἰκουμενικὴν δραστηριότητα τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν Δ. Γερμανίᾳ.

I. ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ὁυδαμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αἱ διάφοροι ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι ἐν Δ. Γερμανίᾳ ἀποτελοῦν σήμερον μίαν ἀπὸ τὰς πλέον σημαντικὰς ὀρθοδόξους παροικίας «ἐν τῇ ἐξωτερικῇ», συνιστοῦν δὲ αὐταὶ εἰς τὸν ἐνδογερμανικὸν χῶρον ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ πιστῶν τὴν τρίτην κατὰ σειράν ἐκκλησίαν μετὰ τὴν καθολικὴν καὶ τὰς προτεσταντικὰς ἐκκλησίας. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ἐν Δ. Γερμανίᾳ κατέχει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Γερ-

1. Περὶ τῆς ἰδρύσεως, διαρθρώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας ὡς καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς ἰδὲ παρὰ Γ. Κ ο ν ι δ ἄ ρ η, Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος Μητρόπολις Γερμανίας καὶ ὁ Καταστατικὸς αὐτῆς Χάρτης, ἐν: ΘΕΟΛΟΓΙΑ, 1/1979, σελ. 71-89.

τελευταίων τοιούτων⁴⁰, ἔνθα ὁ Χριστὸς ὑπισχνεῖται τοῖς γνησίοις χριστιανοῖς ἀφθονοῦν ἀμοιβήν, «ὁ μισθὸς πολὺς»⁴¹, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οἵτινες ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των εἰς τὸν Κύριον διώκονται καὶ ὑβρίζονται καὶ συκοφαντοῦνται. Ὅθεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, οἱ πάσχοντες διὰ τὴν ἀλήθειαν πρέπει νὰ χαίρουν καὶ νὰ ἀγάλλωνται, ὁ δὲ «μακάριος ἀνὴρ» τοῦ Ἰακώβου εἶναι ὁ χριστιανός, ὁ μισούμενος καὶ διωκόμενος⁴².

40. Ματθαίου, 5, 10-12. Λουκᾶ, 6, 22-23.

41. Λουκᾶ, 6, 23.

42. Ἡ συνάφεια πρὸς τοὺς Μακαρισμοὺς τῶν Εὐαγγελίων (Ματθαίου - Λουκᾶ) θεμελιούται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἰακώβος παραθέτει δύο τοιούτους ἀκριβῶς ἀναλόγους: Ἰακώβου, 5, 11 «μακαρίζονται τοὺς ὑπομένοντας» καὶ Ἰακώβου, 1, 25, ἔνθα μακαρίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐκπληροῖ τὸν τέλειον νόμον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀποβαίνει οὕτω «ποιητῆς ἔργου», διὰ τοῦτο «οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται». Πρβλ. καὶ Πράξεων, 20, 35: «Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε μακάριόν ἐστὶ μάλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν».

μανίας καὶ Ἐξαρχία Κεντρῶς Εὐρώπης τὴν πρώτην θέσιν, ἀριθμοῦσα περίπου 300.000 ὀρθοδόξους πιστοὺς, ἀκολουθουμένης ὑπὸ τῆς σερβικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀριθμούσης περὶ τὰς 130.000 πιστοὺς, ἀκολουθοῦν δὲ ἄλλα ὀρθόδοξοι ἐκκλησίαι μὲ μικρότερον ἀριθμὸν πιστῶν, ὡς π.χ. ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς διασποράς, ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἢ ὑπαγομένη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας, ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, τῆς Πολωνίας, τῆς Οὐκρανίας κτλ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν ὑπάρχουν καὶ πλείους προχαλκηδόνειοι ἐκκλησίαι, οὕτως ὥστε ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς ἐν Δ. Γερμανίᾳ νὰ ὑπερβαίῃ τὸ 1/2 ἑκατομμύριον περίπου, ποικιλομένων ὑπὸ δέκα (10) ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ ἑκατὸν (100) περίπου ἱερέων.

Ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς Γερμανίας ὀφείλει, ὡς εἶναι γνωστὸν, τὴν ἀριθμητικὴν αὐτῆς ἔκτασιν κυρίως εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1960 καὶ ἐξῆς αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐργαζομένων ἐλλήνων μεταναστῶν, καίτοι ἡ ὑπαρξίς ἑλληνορθοδόξων ἐν Γερμανίᾳ καινοτήτων χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1828. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶχεν ὡς ἄμεσον συνέπειαν τὴν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ἔτει 1963 ἀναγνώρισιν καὶ ἀνακήρυξιν αὐτῆς εἰς «Ἱερὰν Μητρόπολιν Γερμανίας καὶ Ἐξαρχίαν Κεντρῶς Εὐρώπης», τὴν καθόλου συστηματικὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν αὐτῆς ἐν τοῖς ἐφ' ἑξῆς ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἀπονομήν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ἔτει 1972 ἰδίου Καταστατικοῦ Χάρτου.

Ὁ «στέφανος τῆς ζωῆς»⁴³ θὰ δοθῇ μεταθανατίως εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶχον τὴν μίαν καὶ περιεκτικὴν ἀρετὴν τῆς φιλανθρωπίας⁴⁴. Ὡστε ἡ φράσις «τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» κέκτηται σαφῶς ἐσχατολογικὴν ἀπόχρωσιν, ταυτόσημον πρὸς ἐκείνην τῶν Παυλείων κειμένων⁴⁵. Τέλος δέον νὰ ὑπογραμμισθῇ ὅτι ἡ πρώτη χρῆσις τοῦ ῥήματος «ἀγαπῶ» ἐν τῇ Καινοδιαθηκῇ φιλολογία σημαίνει τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἀγαλλίασιν, ἣν ἡ ἀγάπη αὕτη προξενεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον⁴⁶.

(Συνεχίζεταί)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

43. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου, 2, 10.

44. Ματθαίου, 25, 31-46. Λουκᾶ, 10, 25-37.

45. Α' Κορινθίους, 2, 9. Β' Τιμοθέου, 4, 8. Ρωμαίους, 8, 28-30.

46. Πλουτάρχου, QUOMODO QUIS INVIRTUTE, 10: «Μὴ καταφρονῶν ἀλλὰ χαίρων καὶ ἀγαπῶν». Πλουτάρχου, DE TRANQ. ANIM., 10: «Μὴ ἀγαπῶν... ἀλλὰ κλαίων».

Αὕτη ποιμένεται σήμερον ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Εἰρηγαίου, βοηθουμένου εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπὸ δύο Βοηθῶν Ἐπισκόπων, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐλαίας Αὐγουστίνου καὶ τοῦ Ἀρίστης Βασιλείου, καὶ 45 ἱερέων, ἔδρα δὲ αὐτῆς εἶναι ἡ Βόννη. Διὰ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὴν Ὁμόσπονδον Δημοκρατίαν τῆς Γερμανίας εἶχεν ἡ αὐξητικὴ αὕτη ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀναγνώρισιν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας ὡς «Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου» ὑφ' ὧν τῶν ἐπὶ μέρους Κρατῶν τῆς Δ. Γερμανίας. Τὰ αὐτὰ δύνανται γὰρ λεχθῶσι περίπτου καὶ σχετικῶς μὲ τὴν γένεσιν τῆς σερβικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, καίτοι αὕτη δὲν εἶναι ἀνεγνωρισμένη ὡς Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου, ἐνῶ ἡ ρωσικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς διασπορᾶς ἢ μὴ ὑπαγομένη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας ἀνεγνωρίσθη ὡς τοιοῦτον Νομικὸν Πρόσωπον Δημοσίου Δικαίου ἐν ἔτει 1935.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω καθιστοῦν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐν Δ. Γερμανίᾳ σοβαρὸν παράγοντα, λαμβανόμενον ὑπ' ὄψιν τόσον ὑπὸ τῆς γερμανικῆς πολιτείας ὅσον καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐκκλησιῶν, καλεῖται δὲ ὅθεν ἐνταῦθα ἡ Ὁρθόδοξια, ὅπως διαδραματίσῃ σπουδαῖον ρόλον, ὅσον ἀφορᾷ τὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις, ἐκπληροῖ δὲ αὕτη, νομίζομεν, τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐν τοῖς κατωτέρω περιγραφῆς τῶν σχέσεων τούτων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας πρὸς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας ἐν Δ. Γερμανίᾳ.

II. ΑΙ ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Τὸ δευτέρον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας τονίζει μὲν εἰς τὰς δύο πρώτας παραγράφους αὐτοῦ, ὅτι πρώτιστον καθήκον αὐτῆς εἶναι ἡ ἐπαγρύπνησις διὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν, ἢ μέριμνα διὰ τὴν διαφύλαξιν τῶν δογμάτων καὶ ἡ προαγωγή ἐν ταύτῃ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ὀρθοδόξου διώματος τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῇ πιστῶν, ἢ τρίτη ὅμως καὶ τελευταία παράγραφος τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὑπογραμμίζει καὶ μίαν ἄλλην ἐξ ἴσου σοβαρὰν πλευρὰν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τ.ἔ. τὴν καλλιέργειαν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου:

«Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Μητρόπολις καλλιεργεῖ ἐν τῷ πνεύματι τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον καὶ τὰς σχέσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν ἐν τοῖς ὅροις τῆς δικαιοδοσίας τῆς». (Ἄρθρον 2, III).

Τὸ τοιοῦτον ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς συνπαρέξεως καὶ συμδιώσεως μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ μὴ ἐν μέσῃ Δ. Γερμανίᾳ. Ὡς ἐκ τούτου, συμφώνως ἄλλωστε καὶ πρὸς τὸ εὐρύτερον διεκκλησιαστικὸν καὶ οἰκουμενικὸν πνεῦμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας δὲν δύνανται, εἰ μὴ γὰρ εἶναι ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει οὐχὶ μόνον «ὀρθόδοξος» ἐκκλησία ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ «οἰκουμενικὴ» Ἐκκλησία, τ.ἔ. γὰρ καλλιέργη δέοντως τὸ οἰκουμενικὸν πνεῦ-

μα καὶ τὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις, γὰρ ἐπιζητῆ τὸν θεολογικὸν καὶ ἄλλον διάλογον, προσδίδουσα ὄντως εἰς αὐτὸν τὴν δέουσαν καὶ ἀληθῆ οἰκουμενικότητα καὶ ὀρθόδοξον μορφήν, ἀποτελοῦσα ἐν ταύτῃ καὶ γνησίαν μαρτυρίαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ζωῆς ἐν τῇ Δύσει.

Συνέπεια, λοιπόν, τῆς πολυαριθμοῦ παρουσίας τῆς ὀρθοδοξίας ἐν Δ. Γερμανίᾳ εἶναι καὶ ἡ πλουσία αὐτῆς οἰκουμενικὴ δραστηριότης, ὡς αὕτη περιγράφεται καὶ ἀναλύεται ἐν τοῖς κατωτέρω. Περιοριζόμεθα ἐν προκειμένῳ γὰρ ἀναφερθῶμεν εἰς τὰς κυριωτέρας τρεῖς μορφὰς καὶ πεδία διεκκλησιαστικῆς δραστηριότητος καὶ οἰκουμενικῆς συμβολῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας καὶ κατ' ἐπέκτασιν καὶ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ἦτοι: τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὴν ρωμαιοκαθολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας, τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῆς Μεταρρυθμίσεως καί, τρίτον, τὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις αὐτῆς, ὡς αὐταὶ διαγράφονται ἐντὸς τοῦ «Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν ἐν Γερμανίᾳ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν».

1. Σ χ έ σ ε ι ς π ρ ό ς τ ῆ ν ρ ω μ α ι ο κ α θ ο λ ι κ ῆ ν ἔ κ κ λ η σ ί α ν .

Παρ' ὅλον ὅτι ὁ ἐπίσημος θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ ὀρθοδόξου καὶ ρωμαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, ὡς οὗτος ἐπὶ τοῦ παρόντος προετοιμάζεται, εἶναι ὑπόθεσις ἀφορῶσα σύμπασαν τὴν ὀρθοδόξιαν καὶ σύμπασαν τὴν ρωμαιοκαθολικὴν ἐκκλησίαν, δύναται γὰρ λεχθῆ, ὅτι εἰς τὴν προετοιμασίαν αὐτοῦ συνέβαλον καὶ συμβάλλουσι εἰσέτι ἐπὶ μέρους διμερεῖς θεολογικαὶ ἐπαφαί, διεξαγόμεναι ἐπὶ ἐπιπέδου τοπικῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἐπὶ παραδείγματι μεταξὺ τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐνταῦθα καὶ τῆς Συνόδου τῶν γερμανικῶν ἐπισκοπῶν. Μεταξὺ ἄλλων πρόκειται ἐνταῦθα κυρίως περὶ τῶν ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον συγκαλουμένων ἐν Δ. Γερμανίᾳ καὶ εἰς τοὺς θεολογικοὺς κύκλους γνωστῶν «οἰκουμενικῶν συμποσίων» τοῦ Regensburg.

Καὶ γὰρ μὲν εἰς τὰς διμερεῖς αὐτὰς θεολογικὰς συζητήσεις δὲν συμμετεῖχον μόνον ἀντιπρόσωποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ ἀντιπρόσωποι ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς π.χ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀκόμη δὲ καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ ἐτέρας δὲ πλευρᾶς καὶ ἀντιπρόσωποι - παρατηρηταὶ τῆς Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, πλὴν ὅμως πρωτεύοντα καὶ ἡγετικὸν ἐν προκειμένῳ ρόλον ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς εἶχε πάντοτε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ δι' αὐτοῦ ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γερμανίας, ἦτις καὶ ἀντεπροσωπεύετο καταλλήλως. Τὴν διοργανωτικὴν εὐθύνην εἶχεν πάντως ἐξ ἀρχῆς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσστόμου, Προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν Παγγρηστικῶν ζητημάτων Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀπὸ καθολικῆς δὲ πλευρᾶς υπεύθυνος ἦτο καὶ εἶναι ἡ σχετικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Συνόδου τῶν γερμανικῶν ἐπισκοπῶν «Kirchen des Ostens» ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Προ-

έδρου αυτής, Έπισκόπου του Regensburg κ. Rudolf Graber.

Σκοπός των ανωτέρω θεολογικών συμποσίων, τα όποια δέν δύνανται νά νοηθώσιν άλλως, εϊ μή ως λογική συνέπεια του οϊκουμενικού ανοίγματος άμφοτέρων των Έκκλησιών, ήτο ούχι μόνον ή θεολογική και επιστημονική συζήτησις επί διαφόρων θεμάτων, αλλά και ή επί τούτου συνάντησις και άλληλογνωριμία μεταξύ επισκόπων, θεολόγων, φοιτητών και άλλων εκ των δύο Έκκλησιών, κυρίως δέ εκ του άμέσου γερμανοφώνου περιβάλλοντος. Εϊς τού σημείον αυτό ακριβώς έγκριεται ή έν προκειμένω συμβολή της Έ. Μητροπόλεως Γερμανίας εις τόν ορθόδοξον - ρωμαιοκαθολικόν διάλογον έν Δ. Γερμανία. Πρόκειται, λοιπόν, διά των συναντήσεων τούτων ούχι μόνον διά μίαν θεωρητικήν και θεολογικήν προετοιμασίαν του μέλλοντος διαλόγου μεταξύ ορθόδοξου και ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας, αλλά και διά μίαν έν ταύτῃ συμβολήν, επί τῷ σκοπῷ της κτήσεως γνώσεων περί της πίστεως και του δίου της έτέρας εκκλησίας «έν τόπω».

Υπό τού διπλοῦν αυτό πνεῦμα έλαβον χώραν μέχρι σήμεραν έξ (6) θεολογικά συμπόσια² άσχοληθέντα με τά μυστήρια έν τῇ Έκκλησία κατά την Άνατολικήν και την Δυτικήν παράδοσιν.

Μία δευτέρα φάσις των αυτών θεολογικών συμποσίων του Regensburg άπεφασίσθη από κοινού κατά μίαν επίσκεψιν καθολικής αντιπροσωπείας υπό την ήγεσίαν του νῦν Έπισκόπου του Würzburg καθηγητού κ. Paul Werner Scheele τού Πάσχα του 1977 έν τοίς Πατριαρχείοις. Γενικόν θέμα των έπομένων συμποσίων είναι: «Η Μία Έκκλησία και ή έν τόπω και χρόνῳ φανέρωσις αυτής», τού δέ πρώτον συμπόσιον της νέας αυτής σειράς έλαβεν ήδη χώραν και πάλιν εις τού Regensburg από 16 - 21 Ιουλίου 1979, ήσχολήθη δέ με τού θέμα: «Η Μία Έκκλησία εις τούς κοινούς αυτής άγίους». Εϊς τού κέντρον των διαπραγματεύσεων και συνομιλιών ύστατο ή προσωπικότης και τού έργον του Μ. Βασιλείου έξ άφορμής της 1600ης έπετείου από του θανάτου αυτού, ως κοινού άγίου έν τε τῇ Όρθόδοξῳ και τῇ Δυτικῇ Έκκλησία.

Έπιανερχόμενοι εις τόν αρχικόν σκοπόν της παρούσης εργασίας θά πρέπει νά τονίσωμεν, ότι προκειμένου περί των συμποσίων τούτων πρόκειται περί μιᾶς σοβαρᾶς μορφῆς διεκκλησιαστικῶν και θεολογικῶν επαφῶν μεταξύ της Έ. Μητροπόλεως Γερμανίας ως και των λοιπῶν έν Γερμανία ορθόδοξων Έκκλησιών. Τού γεγονότος ότι της ορθόδοξου αντιπροσωπείας κατά τού τελευταίου συμπόσιον προϊστάτο ο Θεοφιλέστατος Έπίσκοπος Έ-

λαίας κ. Αύγουστίνος (δευτερον μέλος της αντιπροσωπείας του Οϊκουμενικού Πατριαρχείου ήτο ο καθηγητής κ. Θεόδωρος Νικολάου, Βόννη), ύπογραμμίζει την άμεσον συμμετοχήν της Έ. Μητροπόλεως Γερμανίας εις τάς διμερείς ταύτας σχέσεις. Τού αυτό ισχύει και διά προηγούμενα συμπόσια του Regensburg, της Έ. Μητροπόλεως Γερμανίας αντιπροσωπευομένης πάντοτε καταλλήλως, έλάμβανον δέ μέρος και πολλοί ορθόδοξοι φοιτηταί εκ Γερμανίας.

Τού λόγου όντος ένταῦθα περί ορθόδοξων φοιτητῶν έν Γερμανία, θά πρέπει νά αναφερθῆ και ο τομέας ούτος ως σπουδαίος παράγων εις τάς μεταξύ ορθόδοξου και ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας σχέσεις έν Δ. Γερμανία. Τυγχάνει ίσως εις τού ευρύτερον κοινόν άγνωστον τού γεγονότος, ότι αποτέλεσμα των σχέσεων αυτών είναι ή παροχή εκ μέρους της ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας πολλῶν ύποτροφιών εις ορθόδοξους θεολόγους πρὸς μετεκπαίδευσιν έν Δ. Γερμανία, οί δέ ορθόδοξοι ύπότροφοι του έτους 1979 άνέρχονται εις τούς τεσσαράκοντα (40). Άντιθέτως, αὔξάνεται συνεχῶς τού ενδιαφέρον και ο αριθμός καθολικῶν θεολόγων, οίτινες συνεχίζουν τάς σπουδάς εις ορθόδοξους θεολογικάς σχολάς, τού δέ Οϊκουμενικόν Πατριαρχεϊον παρέχει από του 1977 δύο ύποτροφίας διά σπουδάς γερμανῶν καθολικῶν θεολόγων εις την θεολογικήν σχολήν του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Εϊς τά πλαίσια του προγράμματος αυτού των ύποτροφιών έσπουδάσαν μέχρι σήμεραν ύπέρ τούς εκατόν (100) ορθόδοξοι θεολόγοι έν Δ. Γερμανία, ούχι δέ όλίγοι άπεφοίτησαν των ένταῦθα καθολικῶν θεολογικῶν σχολῶν λαδόντες διδακτορικά διπλώματα, υπέβαλον ύψηγείας ένταῦθα και διδάσκουν έν τῷ μεταξύ εις τά γερμανικά Πανεπιστήμια ορθόδοξον θεολογίαν. Οί περισσότεροι πάντως έξ αυτών επέστρεψαν εις τάς χώρας προελεύσεως αυτών κατέχοντες σήμεραν ήγρευτικά θέσεις έν τε τῇ Ιεραρχία της Έκκλησίας και ταίς θεολογικαίς σχολαίς.

Μίαν άλλην έκφρασιν των καλῶν σχέσεων μεταξύ Έ. Μητροπόλεως Γερμανίας και ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας της Γερμανίας άποτελεϊ ή επίσημος πρόσκλησις της Έ. Μητροπόλεως και συμμετοχή αυτής εις τάς τακτικάς συνεδριάς του ανωτάτου όργάνου της καθολικής Έκκλησίας της Γερμανίας, της «Συνόδου» των γερμανικῶν επισκοπῶν, ή ύπαρξις διμερῶν επιτροπῶν πρὸς επίλυσιν διαφόρων προβλημάτων αναφερομένων κυρίως εις τά προβλήματα των Έλλήνων άλλοδαπῶν, ως, τέλος, και ή αξιόλογος οϊκουμενική προσφορά έτέρων «καθολικῶν» μέν οργάνώσεων, της καθ' έαυτῆς εργασίας όμως επιτελουμένης από κοινού μεταξύ ορθόδοξων και καθολικῶν. Πρόκειται ένταῦθα περί: α) του Ίνστιτούτου διά τάς άνατολικὰς Έκκλησίας εις τού Regensburg, β) της Όμάδος εργασίας — συνάντησις με τάς άνατολικὰς Έκκλησίας (Πρόεδρος αυτής είναι ο ορθόδοξος καθηγητής εις τού Πανεπιστήμιον του Münster κ. Άναστάσιος Κάλλις), και γ) του γνωστοῦ κύκλου «ΦΙΛΟΕΝΙΑ».

(Συνεχίζεται) ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ Δρ. Θ.

Φραγκφούρτη

2. Eucharistie - Zeichen der Einheit (1969); Taufe und Firmung (1970); Busse und Beichte (1971); Koinonia - Zur Frage der Interkommunion (1972); Das Sakrament der Weihe (1973) und Krankensalbung und Ehe (1975).

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΣΥΡΟΥ · ΤΗΝΟΥ · ΑΝΔΡΟΥ · ΚΕΑΣ ΚΑΙ ΜΗΛΟΥ

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΑΤΑΚΟΜΒΩΝ ΜΗΛΟΥ

Άριθ. Πρωτ. 59

Έν Αθήναις τῇ 27 Μαρτίου 1980

Θέμα: «Άπειλή άμέσου και όλοσχεροϋς καταρρεύσεως τών Κατακομβών Μήλου. — Αίτησις βοήθειας και συμπαραστάσεως».

Π ρ ό ς

Τόν Έλλογιμώτατον Καθηγητήν τοϋ Πανεπιστημίου και Άκαδημαϊκόν κ. Κωνσταντίνον Μπόνην, Γενικόν Γραμματέα τῆς Μεγάλης Διοικήσεως Έπιτροπῆς τών Κατακομβών τῆς Μήλου.

Ένταϋθα

Έλλογιμώτατε Κύριε Γενικέ Γραμματεϋ,

Καθηρόντως φέρομεν εις γνώσιν τῆς Ύμετέρας Έλλογιμότητος ότι τὸ Σεπτὸν Μνημεῖον τών Κατακομβών τῆς νήσου Μήλου άπειλείται άπό άμέσου και όλοσχεροϋς καταρρεύσεως ώς τοϋτο συνάγεται έκ τῆς προσφάτως ύποβληθείσης άρμοδίως εις τὸ Ύπουργεῖον Πολιτισμοϋ και Έπιστημών, ορυκτολογικῆς και γεωλογικῆς μελέτης τοϋ πρὸς τοϋτο, κατόπιν τών ενεργειών τῆς Έκτελεστικῆς Έπιτροπῆς πρὸς τὴν Έδραν τῆς Ορυκτολογίας - Πετρογραφίας - Γεωλογίας τοϋ Έθνικοϋ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, έπὶ τόπου μεταβάντος και εργασθέντος ειδικοϋ επιστημονικοϋ συνεργείου τῆς έν λόγω Έδρας ύπὸ τὴν διεύθυνσιν τοϋ Ύφηγητοϋ τῆς Ορυκτολογίας - Πετρολογίας - Γεωλογίας τοϋ Ε. Μετσοβίου Πολυτεχνείου κ. Κωνσταντίνου Γκαραγκούνη.

Συνημμένως επισυνάπτομεν τὸ άπό 12)3)80 σχετικὸν έγγραφον τῆς Έδρας Ο-Π-Γεωλογίας τοϋ Ε. Μ. Πολυτεχνείου και παρακαλοϋμεν διὰ τὰ καθ' Ύμᾶς.

Μετὰ πάσης τιμῆς

Σεπτῇ Έντολῇ και Έξουσιοδοτήσει τῆς Αϋτοϋ Σεβασμότητος τοϋ Μητροπολίτου Σύρου, Τήνου, Άνδρου, Κέας και Μήλου, Κυρίου, Κυρίου ΔΩΡΟΘΕΟϋ, Προέδρου τῆς Έκτελεστικῆς Έπιτροπῆς Κατακομβών

Μήλου.

Ο Άντιπρόεδρος

† Άρχιμ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΦΟΥΓΓΑΤΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

Έδρα Ορυκτολογίας - Πετρογραφίας - Γεωλογίας
Τακτικὸς Καθηγητῆς ΣΤΥΛ. ΑΓΓΟΥΣΤΙΑΔΗΣ

28ης Οκτωβρίου 42, Άθήναι

Τηλ. 3628.988

Άθήνα 12 Μαρτίου 1980

Πρὸς τὴν

Έκτελεστικὴν Έπιτροπὴν
τών Κατακομβών τῆς Μήλου
τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως
Σύρου, Τήνου, Άνδρου, Κέας, Μήλου
Ταχυδρομικὴ Θυρὶς 2795 - Έξάρχεια
ΕΝΤΑΤΘΑ

Εἰς άπάντησιν τοϋ ύπ' άριθμ. πρωτ. 54)11-2-80 έγγραφου σας και κατόπιν παρακλήσεως τῆς Έκτελεστικῆς Έπιτροπῆς τών Κατακομβών Μήλου - Οργάνου τῆς Ίερᾶς Μητροπόλεως Σύρου, Τήνου, Άνδρου, Κέας και Μήλου πρὸς τὴν Έδραν τῆς Ορυκτολογίας - Πετρογραφίας - Γεωλογίας τοϋ Έθνικοϋ Μετσοβίου Πολυτεχνείου Άθηνών και κατόπιν ειδικῆς άδείας τῆς Πρυτανείας στὰ πλαίσια τών έρευνητικῶν δραστηριοτήτων τῆς Έδρας ύπὸ τὴν διεύθυνση τοϋ Καθηγητοϋ κ. Σάββα - Στυλιανοϋ Αϋγουστίδη μετέβη ὁ Ύφηγητῆς τῆς αϋτῆς Έδρας κ. Κωνσταντίνος Γκαραγκούνης μετ' άλλων συνεργατῶν τῆς Έδρας και έμελέτησαν τὰ αίτια πὸν προκαλοϋν τὰς καταστροφὰς τών κατακομβών Μήλου.

Έκ τῆς έπιτοπίου έρεύνης και τών εργαστηριακῶν έρευνῶν διεπιστώθη ότι ἡ φθορὰ εἶναι άνυπολόγιστος και εις προχωρημένον στάδιον πλέον τών 50%.

Η διάρκεια λειτουργίας τών κατακομβῶν πρὸς έπίσκεψιν αϋτῶν θά εἶναι ὀλιγοχρόνιος λόγω τοϋ προχωρημένου σταδίου τῆς καταστροφῆς αϋτῶν. Βάσει τών άνωτέρω παρακαλοϋμεν ένθέρμως ὅλους τοὺς άρμοδίους φορεῖς και παράγοντας ὅπως συμβάλουν τὸ ταχύτερον διὰ τὴν διάσωσιν και προστασίαν τών κατακομβῶν διὰ τῆς έτελέσεως ειδικῶν μελετῶν και προστατευτικῶν έργων.

Η Έδρα Ορυκτολογίας - Πετρογραφίας - Γεωλογίας ἤδη συμπαρίσταται εις τὴν προσπάθειαν τῆς Έκτελεστικῆς Έπιτροπῆς και διαβεβαιώνει ότι θά συνεχίσῃ τὴν συμπαράστασή της.

Μετὰ τιμῆς

Ο Καθηγητῆς

Σ. Σ. ΑΓΓΟΥΣΤΙΑΔΗΣ

Ο Γνωμοδοτῶν

Κ. ΓΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝ

Έρευνα του «Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούντων Μεταναστών»

1. ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

Η ίδρυση και λειτουργία του Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούντων Μεταναστών στην Αθήνα, που το Μάρτιο του 1980 συμπλήρωσε δυο χρόνια από την επίσημη ίδρυσή του, πρέπει να θεωρηθεί σαν μια εξαιρετικής σπουδαιότητας συμβολή προς τους Έλληνες μετανάστες που αποφασίζουν να επιστρέψουν και να εγκατασταθούν οριστικά στην Ελλάδα. Οι εμπειρίες από τη διετή λειτουργία του απέδειξαν ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παλινοστούντες για μια σωστή και δημιουργική επανένταξη στον οικονομικό και κοινωνικό χώρο της πατρίδας μας παρουσιάζουν μια σημαντική ιδιαιτερότητα και απαιτούν λεπτούς χειρισμούς από ειδικευμένο προσωπικό.

Τα προβλήματα αυτά είναι κοινωνικά, οικογενειακά, ψυχολογικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά και η φύση τους είναι έντελως διαφορετική τόσο από τα προβλήματα που αντιμετωπίσαν σαν μετανάστες, όσο και από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μόνιμοι κάτοικοι της ιδιαίτερης πατρίδας τους, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια του χρόνου επανένταξης και επαναπροσαρμογής.

Πολύ συχνά έχουν ανάγκη και από νομική κάλυψη και νομικές συμβουλές πάνω σε θέματα εργατικού, ασφαλιστικού και οικογενειακού δικαίου, τα όποια έχουν σχέση με το δίκαιο της χώρας όπου ζούσαν και τα όποια προέκυψαν είτε κατά την παραμονή τους εκεί είτε και μετά την επιστροφή τους.

Το Κέντρο Συμπαράστασης Παλινοστούντων Μεταναστών δημοσιεύοντας την πρώτη έκθεση δραστηριότητάς του πιστεύει ότι συμβάλλει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του ελληνικού κοινού και του κοινού των ευρωπαϊκών χωρών υποδοχής μεταναστών για τα προβλήματα της παλινόστησης και με τον τρόπο αυτό βοηθά για μια αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους από κάθε άρμόδιο.

2. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΤΟΥ Κ.Σ. Π.Μ.

2.1. Τ ο π ρ ό β λ η μ α .

«Η απόφαση της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γερμανίας (23.11.73) να σταματήσει την είσοδο νέων αλλοδαπών εργατών στην χώρα, ή συνεχιζόμενη ανεργειακή κρίση, ή αυξανόμενη ανεργία και το συνεπαγόμενο οικονομικό και ψυχολογικό κλίμα άσκησαν οικονομική και ψυχολογική πίεση και εξανάγκασαν ένα σημαντικό αριθμό Ελλήνων μεταναστών στη Δ. Γερμανία να αντιμετωπίσουν σοβαρά πια το ένδεχομένο μιας επιστροφής στην πατρίδα, πράγμα που για πολλούς απ' αυτούς κατέστη αναπόφευκτο.

Τούτο προξένησε ένα απρόβλεπτο, άπρογραμματίστο και άτακτο κύμα μαζικής παλινόστησης, που όπως ήταν φυσικό, υπερφόρτωσε την ελληνική οικονομία και τείνει να παραβιάσει τα όρια της άντοχης της.

Η κοινωνικοοικονομική επανένταξη των παλινοστούντων δεν είναι εύκολη, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι ποτέ δεν εφαρμόστηκε μια σφαιρική μεταναστευτική πολιτική, που θα λάβαινε υπόψη της εξ ίσου σημαντικούς παράγοντες: τη χώρα αποστολής, τη χώρα υποδοχής και το ίδιο το πρόσωπο του μετανάστη. Ο τελευταίος μάλιστα και κατά την μετανάστευση και κατά την αναγκαστική από τα πράγματα παλινόστηση υφίσταται τις άρνητικές επιπτώσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και σαν κύριος ρόλος παραμένει εκείνος της βαλβίδας ασφαλείας των μηχανισμών της διεθνούς αγοράς εργασίας» (από τον πρόλογο του Α. Παπαντωνίου στην έρευνα THE RETURN HOME).

Η κατάσταση αυτή ήταν η αιτία ώστε οι υπεύθυνοι της Εκκλησίας που ασχολούνται με τα μεταναστευτικά θέματα και ιδιαίτερα το Γραφείο της Επιτροπής Άλληλοβοηθείας και Σχέσεων μετά των Ξένων Εκκλησιών, να καταβάλλουν προσπάθειες για την μελέτη και την έμπρακτη αντιμετώπιση των προβλη-

μάτων. Όστερα από την παραπάνω αναφερόμενη με τίτλο THE RETURN HOME έμπειρικοστατική έρευνα για την διαπίστωση της έκτασης και φύσης των προβλημάτων της παλιννόστησης, τὸ Γραφείο τῆς Έπιτροπῆς υπέβαλε πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸ αίτημα γιὰ τὴν ίδρυση ἐνὸς Εἰδικοῦ Κέντρου συνεχοῦς παρακολούθησης, μελέτης καὶ πρακτικῆς ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων τῆς παλιννόστησης.

2.2. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ίδρυση τοῦ Κ.Σ.Π.Μ.

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ υπεύθυνου τοῦ Γραφείου Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ μετὰ ἀπόφαση τῆς Δ. Ἱερᾶς Συνόδου (περίοδος 121, Συνεδρία Κ' 9.2.78) ιδρύθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ Κ.Σ.Π.Μ. Τὸ Κέντρο χρηματοδοτεῖται σὰν Πρόγραμμα Διεκκλησιαστικῆς Βοηθείας μέσω τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ ἐνισχύεται συμπληρωματικὰ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας. Ἡ ἡμέρα τῆς ίδρυσης τοῦ Κ.Σ.Π.Μ. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σημαντικὴ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα διότι τὸ Κέντρο αὐτὸ εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ μοναδικὴ κοινωνικὴ ὑπηρεσία ποὺ λειτουργεῖ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἔχει σὰν ἀντικείμενο ἐργασίας τῆς τὰ εἰδικὰ προβλήματα ἐπανένταξης τῶν παλιννοστούντων.

2.3. Οἱ προκαταρκτικὲς ἐνέργειες.

Γιὰ τὴν ἀποτελεσματικότερη ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων αὐτῶν, κρίθηκε ἀπαραίτητο ἀρχικὰ νὰ γίνει μιὰ ἐμπειρικὴ κοινωνιολογικὴ ἔρευνα ἀνάμεσα στοὺς παλιννοστοῦντες γιὰ νὰ διαπιστωθεῖ ἡ φύση καὶ ἡ έκταση τῶν προβλημάτων αὐτῶν καθὼς καὶ οἱ ἐπιθυμίες καὶ οἱ προσδοκίες τῶν παλιννοστούντων. Μὲ εὐθύνη τοῦ κ. Παπαντωνίου καὶ τῆ συνεργασία μιᾶς Κοινωνιολόγου τῆς κ. Λουκίας Μουσούρου καὶ μιᾶς Κοινωνικῆς Ψυχολόγου τῆς κ. Τίτας Κολλάρου, πραγματοποιήθηκε ἡ ἐμπειρικὴ κοινωνιολογικὴ αὐτὴ ἔρευνα, ἀνάμεσα σὲ 500 παλιννοστοῦντες ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Μακεδονίας καὶ δημοσιεύθηκε (THE RETURN HOME). Τὰ πορίσματα τῆς ἔρευνας αὐτῆς λήφθηκαν σοβαρὰ ὑπόψη γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ εἴδους καὶ τῆς δομῆς τοῦ ιδρυθησόμενου Κέντρου Συμπαράστασης Παλιννοστούντων.

Οἱ πρώτες συνεργάτριες τοῦ Κέντρου, κ. Ε. Ματζουράνη καὶ κ. Μ. Τσιομπίκα μετὰ τὴ συμπαράσταση

τοῦ υπεύθυνου τοῦ Κέντρου κ. Α. Παπαντωνίου ἀνέλαβαν τὴν προσπάθεια ὑλοποίησης καὶ λειτουργίας τοῦ Κέντρου. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ προέβησαν στὶς ἀκόλουθες ἐνέργειες:

Γνωστοποίηση μετὸν Τύπο, τὸ Ραδιόφωνο καὶ τὴν Τηλεόραση.

Τὴν γνωστοποίηση τῆς ὑπαρξης καὶ λειτουργίας τοῦ Κέντρου τόσο πρὸς τοὺς μετανάστες ποὺ ἐργάζονται ἀκόμα στὶς χώρες τῆς Δ. Εὐρώπης ὅσο καὶ σὲ ἐκείνους ποὺ εἶχαν ἤδη ἐπιστρέψει στὴν Ἑλλάδα.

Ἐγιναν ἐκπομπὲς στὸ ἑλληνικὸ πρόγραμμα τῆς βαναρικῆς Ραδιοφωνίας καὶ σὲ ἄλλα προγράμματα τῆς γερμανικῆς Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεόρασης. Γιὰ τὴν ὑπαρξη καὶ λειτουργία τοῦ Κ.Σ.Π.Μ. δημοσίευσε ἐπίσης καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Τύπος.

Γνωστοποίηση μετὰ ἔντυπο ὑλικό.

Τὴν γνωστοποίηση μετὰ ἀποστολὴ ἔντυπου πληροφοριακοῦ ὑλικοῦ πρὸς τὶς γερμανικὲς καὶ ἑλληνικὲς ὑπηρεσίες τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικό, καὶ εἰδικότερα:

Στὶς ἀκόλουθες ἑλληνικὲς ὑπηρεσίες στὴν Γερμανία:

— Ἐργατικὰ Κλιμάκια τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐργασιοῦ Ἐργασίας.

— Ἑλληνικὴ Πρεσβεΐα Βόννης.

— Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Μητρόπολη Γερμανίας.

— Ἑλληνικὲς Τράπεζες καὶ ἄλλοι

καὶ στὶς ἀκόλουθες γερμανικὲς ὑπηρεσίες στὴν Γερμανία:

— Κοινωνικὲς Ὑπηρεσίες τῆς Διακονίας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας (DIAKONISCHES WERK) στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Γερμανίας.

— Ὑπηρεσία Συνδέσμου τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἀσφαλιστικοῦ Φορέα (LVA).

Γνωστοποίηση μετὰ προσωπικὲς ἐπισκέψεις τῶν συνεργατῶν τοῦ Κέντρου σὲ Ὑπηρεσίες στὴν Ἑλλάδα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Προβολή της ορθοδόξου λατρείας εις την Δύσιν.

Οφείλονται χάριτες εις τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον τῆς Δυτικῆς Γερμανίας Regensburg Münster, ὅστις ἐξέδωκε προσφάτως δύο τόμους ἕκτων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τοὺς τίτλους «Hymnen der Ostkirche» (Ἕκνοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας) καὶ «Es preise alle Schöpfung den Herrn» (Πᾶσα ἀποὴ αἰνεοῖται τὸν Κύριον). Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν τόμων τοῦτων περιέχει κανόνες καὶ τροπάρια ἀφιερωμένα εις τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ τὴν Θεοτόκον, ἐνῶ ὁ δεῦτερος περιέχει τὴν Ὁκτώηχον.

Ἡ εις τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν μεταφράσις τῶν ἕκτων τοῦτων εἶχε γίνεαι ὑπὸ τοῦ ἀγωνισαμένου διὰ

τὴν εἰσαγωγὴν τῆς βυζαντινῆς ὁμολογίας εις τὴν Δύσιν γνωστοῦ φραγκισκανοῦ ἱερομονάχου Kilian Kirshoff, ὅστις ἐξετελέσθη ὑπὸ τῶν ναζιστῶν. Ὁ μοναχὸς οὗτος οὐ μόνον διὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μεταφράσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων κατέστησε γνωστοὺς εις τὰς γερμανοφώνους περιοχὰς τοὺς θησαυροὺς τῆς ορθοδόξου λατρείας, περὶ τῆς ὁποίας οὗτος ἔχει γράφει, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἡ ορθόδοξος λατρεία εἶναι μία κρῆνη καὶ ἀδιάλειπτος φωνὴ ἐκ τοῦ σκότους πρὸς τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου τῆς, ἐκ τῆς ἀσθενείας πρὸς τὸν σῶζοντα Ἱατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων... Εἶναι νικητήρια ἄσματά πρὸς τὸν Παντοκράτορα, ὁ ὁποῖος κατενίκησε τὸν θάνατον καὶ τὸν ἄδην...». Ἡ λατρεία αὕτη, προσθέτει,

Ἐπισκέψεις ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τοῦ Κέντρου σὲ ἑλληνικὰ καὶ γερμανικὰ κρατικὰ ὑπηρεσίαις μὲ σκοπὸν τὴν γνωστοποίησιν τῆς ἴδρυσης τοῦ Κέντρου στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἀμοιβαία ἐνημέρωσιν πάντων σὲ θέματα ποὺ ἀφοροῦν τοὺς μετανάστες, πραγματοποιήθηκαν σὲ

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας.

— ΟΑΕΔ (Ὁργανισμὸς Ἀπασχολήσεως Ἐργατικοῦ Δυναμικοῦ).

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ.

— Ὑπηρεσίαις τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

— Ὑπηρεσίαις τοῦ ΙΚΑ

α) Τμῆμα Ἑλληνογερμανικῆς Σύμβασης (Ὑπηρεσία Συνδέσμου) τοῦ ΙΚΑ.

β) Τμῆμα Διεθνῶν Σχέσεων.

γ) Ἄλλες περιφερειακὰς ὑπηρεσίαις τοῦ ΙΚΑ.

— Πρεσβεία τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας στὴν Ἀθήνα.

2.4. Ἡ διοργάνωσις τοῦ γραφείου.

Πρέπει νὰ σημειωθῆι ὅτι γιὰ ἓνα τέτοιον γραφεῖο δὲν ὑπῆρχε στὴν Ἑλλάδα κανένα προηγούμενον. Ἔτσι πέρα ἀπὸ τὶς καθαρὰ τεχνικὰς δυσκολίας γιὰ τὸν ἐξο-

πλισμὸ καὶ τὴν στέγασιν τῶν γραφείων, οἱ συνεργάτριαις βρέθησαν ἀντιμέτωποι μὲ οὐσιαστικὰς δυσκολίας διοργάνωσις καὶ ὀρθολογισμοῦ τῆς λειτουργίας τῶν γραφείων. Ἔπρεπε νὰ βρεθῆι τὸ πιὸ ἀποτελεσματικὸ ὀργανόγραμμα ποὺ θὰ ἐξασφάλιζε μὲ τὸ ὑπάρχον περιορισμένον προσωπικόν, τὸ καλύτερον ἀποτέλεσμα καὶ τὴν πλήρη ὀργανωτικὴν κάλυψιν τῶν περιπτώσεων.

Παράλληλα μὲ τὶς πιὸ πάνω δραστηριότητες ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἤδη γινόταν ἐξυπηρέτησις σὲ παλινοστούντες ποὺ ἐπισκέφθησαν τὸ Κέντρο καὶ ἀπαντήθησαν ἐπιστολὰς μεταναστῶν ποὺ στάλθησαν σ' αὐτό.

Μετὰ τὴν πρώτη ἀπασχόλησιν μὲ τὰ προβλήματα τῶν παλινοστούντων ἄρχισαν νὰ ἐπιβεβαιώνονται οἱ διαπιστώσεις γιὰ τὶς πολὺπλευρὰς ἀνάγκαις τῶν παλινοστούντων. Ἐπειδὴ ὅμως γιὰ λόγους οἰκονομικῶν καὶ τεχνικῶν δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ καλυφθοῦν ὅλαι συγχρόνως, παρέστη ἀνάγκη καθορισμοῦ προτεραιοτήτων.

Σὰν πρώτη ἐπείγουσα προτεραιότητα κριθῆκε ἡ κάλυψιν τῶν νομικῶν ἐκκρεμοτήτων τῶν παλινοστούντων, στὴν Γερμανία. Ἔτσι ζητήθηκε σὰν πρώτη πρόσληψιν διευρύνσεως τοῦ προσωπικοῦ ἢ ἐξεύρεσιν τοῦ κατάλληλου ἀνθρώπου ποὺ θὰ μπορούσε νὰ θεραπεύσει αὐτὰς τὶς ἀνάγκαις.

Ἀπὸ τὴν 1.12.79 ἄρχισε νὰ ἐργάζεται στὸ Κέντρο μία Γερμανίδα εἰδικὴ σύμβουλος, ἡ κ. H. RUNFT, ἢ ὁποία ἔχοντας καὶ τὸ προνόμιον τῆς πλήρους γνώσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, προσφέρει πολὺτιμες ὑπηρεσίαις γιὰ τὴν ἐρχομὴν σὲ προσωπικὴν ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἐνδιαφερόμενους.

(Συνεχίζεται)

«μᾶς ὑψώνει πρὸς τὸ Θεῖον, μᾶς μεταμορφώνει ἐσωτερικῶς, μᾶς ὀδηγεῖ πρὸς τὴν κάθαρσιν, δημιουργεῖ ἐντὸς ἡμῶν καινὴν κτίσιν καὶ ἀναγέννησιν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον μᾶς χορηγεῖ... Ὁ πιστὸς εἶναι συμμετοχὸς καὶ συνεργὸς εἰς τὸ θεῖον δράμα τῆς λειτουργίας, εἰς τὰς Χριστοφανείας καὶ Θεοφανείας».

«Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία».

Μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἡ «Ἐκκλησία» ἀναγγέλλει τὴν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου ἔκδοσιν ἐφημερίδος δωρεὰν διανεμομένης ὑπὸ τὸν τίτλον «Πειραιϊκὴ Ἐκκλησία». Τὸ πρῶτον φύλλον τῆς περιοδικῆς ταύτης ἐκδόσεως ἔνθεν μὲν ἐπισημαίνει πολλὰς πτυχὰς τῆς πεφωτισμένης ποιμαντορικῆς δράσεως, ἥτις συστηματικῶς ἀναπτύσσεται ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Πειραιῶς, ἐτέρωθεν δὲ ἀποκαλύπτει τὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς τῆς ἐφημερίδος.

Ὡς χαρακτηριστικῶς σημειοῖ ὁ ἅγιος Πειραιῶς, ἡ ἐφημερὶς αὕτη «θὰ εἶναι ἔκδοσις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Καθαρῶς πνευματικὴ καὶ ἀρωματισμένη μὲ τὴν αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δὲν θὰ ἔχει καμιά ἀπολύτως πολιτικὴ χροιά. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν. Θὰ ὑπεισέρχεται ὅμως σὶα κοινωνικὰ προβλήματα, γιὰ νὰ ὑποδεικνύει τὴ λύσιν ποὺ δίδει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἐπισημαίνει τὶς παρεκτροπές, τοὺς κινδύνους, τὶς καταλυτικὰς τάσεις, τὴν κακία καὶ τὸ ψέμα, γιὰ νὰ προφυλάσσει τοὺς πιστοὺς. Θὰ ὁμιλεῖ γιὰ τὰ σύγχρονα ἰδεολογικὰ ρεύματα. Θὰ στηλιτεύει τὴν ἀθεΐα καὶ τὸν ὑλισμὸν, ὅποθενδήποτε καὶ ἐὰν προσέχονται. Θὰ διδάσκει τὴ μοναδικὴ ἀλήθεια τοῦ Ἐυαγγελίου ποὺ εἶναι «ἁδὸς», «ζωή», «φῶς», «ἄριστος ζωῆς».

Ἐσχόμεθα ὀλοφύγως, ὅπως ἡ νέα περιοδικὴ ἐφημερὶς γνωρὶσις ἡμέρας προσόδου, δόξης καὶ λαμπρᾶς ἀκτινοβολίας.

Αἱ Κατακόμβαι τῆς Μήλου

ἀπειλοῦνται ὑπὸ ὀλοσχεροῦς καταστροφῆς.

Καθ' ἃ διεπισιῶθη δι' ἐπιτοπίον ἐρεῦνης καὶ ἐργαστηριακῶν ἐρευνῶν, γενομένων ὑπὸ τοῦ Ὑψηλοῦ κ. Καραγκούνη καὶ ἄλλων συνεργατῶν τῆς ἔδρας Ὁρυκτολογίας - Πετρογραφίας - Γεωλογίας τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, τὸ περισπούδαστον παλαιοχριστιανικὸν μνημεῖον τῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου ἀπειλεῖται ὑπὸ ἀμέσου καὶ ὀλοσχεροῦς καταρρέσεως. Ὡς τονίζεται ἐν τῇ Ἐκθέσει τοῦ Καθηγητοῦ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἔδρας κ. Σ. Σ. Ἀγνουσίδη, «ἡ φθορὰ εἶναι ἀνυπολόγιστος καὶ εἰς προχωρημένον στάδιον πλέον τῶν 500)ο. Ἡ διάρκεια λειτουργίας τῶν κατακομβῶν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν θὰ εἶναι ὀλιγοχρόνιος λόγῳ τοῦ προχωρημένου σταδίου τῆς καταστροφῆς αὐτῶν».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σύρου - Τήνου - Ἄνδρου - Κέας

καὶ Μήλου («Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ Κατακομβῶν Μήλου») ἀξιεπαίνως «κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου διὰ τὸ ὑφίστης ἐθνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀξίας Σεπτὸν Μνημεῖον τῶν Κατακομβῶν τῆς Μήλου».

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι πάντες οἱ ἀρμόδιοι θὰ κηρῶξουν ὡς τάχιστα ἀληθῆ σαυροφορίαν, ἵνα ἀξιοποιηθοῦν αἱ ὑποδείξεις τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων (διὰ τῆς ἐκτελέσεως εἰδικῶν μελετῶν καὶ προστατευτικῶν ἔργων».

Ἐλευθερία καὶ θρησκευτικὴ ἀγωγή.

Εἰς τὰς τάξεις ἐκείνων, οἵτινες καταπολέμουν τὴν συνταγματικὴν κατοχύρωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, προσετέθη ἐσχάτως καὶ εἷς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅστις δι' ἄρθρον δημοσιευθέντος εἰς πρωτὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν ἰσχυρίζεται, ὅτι ἡ παροχὴ θρησκευτικῆς διδασκαλίας εἰς τοὺς νέους σημαίνει παραθῆσιν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, «ὑποθήκευσιν τῆς προσωπικότητος» τῶν νέων καὶ παρεμπόδισιν τῆς δημιουργίας ὑπευθύνων καὶ ἐλευθέρων πολιτῶν.

Ἄλλ' ὅμως ὁ προπαγανδισμὸς τοῦ ἰδεολογικοῦ ἀποχρωματισμοῦ καὶ τῆς ἀξιολογικῆς οὐδετερότητος τῆς καθ' ὅλου παιδείας εἴτε εἶναι οὐτοπιστικὸς, εἴτε ἀποσκοπεῖ συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδητῶς εἰς τὸ νὰ μείνῃ ὁ δρόμος ἀνοιχτὸς διὰ τὴν εἰσβολὴν ἄλλης ἰδεολογίας. Ὡς ἐλέχθη, «μερικοὶ θολῶνουν τὰ νερά, γιὰ νὰ ἀποτρέπουν ἄλλους νὰ ἐπιδίδωνται στὴν πνευματικὴ ἀλιεΐα, ἐνῶ οἱ ἴδιοι πωρετωδῶς ἐτοιμάζουν γιὰ τὰ ψάρια δίκτυα καὶ δολῶματα». Ὁ ἄκρος καὶ ἀπόλυτος νιχιλισμὸς εἶναι φαινομενικὸς καὶ οὐχὶ πραγματικὸς. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ὑπευθυνότης τῶν πολιτῶν δὲν ἐκδηλοῦνται ἐνώπιον τοῦ Μηδενός, ἀλλ' ἔχουν πάντοτε ἀναφορικότητα πρὸς ὀρισμένην ἰδεολογίαν καὶ πρὸς ὀρισμένα ἀξιολογικὰ κριτήρια. Ἐπομένως ἰδεολογικὸς ἀποχρωματισμὸς ἢ μηδενισμὸς τῆς παιδείας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπάρξῃ. Τὴν θέσιν εἰς τὸν κενὸν θρόνον μιᾶς ἰδεολογίας καταλαμβάνει ὅποσδήποτε ἐν ἄλλο ἰδεολογικὸν σχῆμα. Ἡ τυχὸν ἀρνησις τῆς Θρησκείας ὀδηγεῖ εἰς νεοθενεμένα ὑποκατάστατα αὐτῆς. Ἐπομένως τὸ αἷτημα περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ κοσμοθεωριακοῦ ἢ βιοθεωριακοῦ ἀποχρωματισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ πνευματικοῦ μηδενισμοῦ. Τὸ ζητούμενον εἶναι ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἀξιολογικῶν κριτηρίων τῆς ἐκλογῆς μεταξὺ τοῦ α' ἢ τοῦ β' χρώματος, μεταξὺ τῆς α' ἢ β' ἰδεολογικῆς ταυτότητος τῆς παιδείας. Καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ταυτότης αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι διάφορος ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ὁ μέγιστος κοινὸς παρονομαστῆς τῶν μακροίωνων βιωμάτων τῆς ἐλληνικῆς συνειδήσεως, ἥτις μένει πιστὴ εἰς τὰς ἐλληνορθόδοξους παραδόσεις τοῦ Γένους.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

—Τὴν Τετάρτην τῆς Διακαινησίμου ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν μελῶν τῶν Χριστ. Ὁμίλων Νέων καὶ Νεανίδων καὶ Κληρικῶν ἐπισκέφθη τοὺς νοσηλευμένους εἰς τὸ Γενικὸν Κρατικὸν Νοσοκομεῖον «Ἁγία Ὀλγα» Ν. Ἰωνίας, καθὼς καὶ τοὺς τροφίμους τῶν δύο Ἐκκλησ. Γηροκομείων «Παναγία Ἐλεούσα» Ν. Ἰωνίας καὶ «Καλὸς Σαμαρεῖτης» Ν. Φιλαδελφείας καὶ προσέφερον εἰς αὐτοὺς πασχάλινά ὠά, γλυκίσματα καὶ εἰκόνας.

—Τὴν Πέμπτην τῆς Διακαινησίμου καὶ περὶ ὥραν 11 π.μ. ἐν τῇ Ἱ. Μητροπολιτικῇ Ναφ. Ἀγ. Ἀναργύρων Ν. Ἰωνίας, ἔλαβε χώραν εἰδικὴ Τελετὴ Προικοδοτήσεως Ἀπόρων Κορασίδων, καθ' ἣν ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἀνέπεμψε δέξιν ὑπὲρ τῶν παιδίων καὶ τῆς νεότητος, ἀπένειμε δὲ διὰ τρίτην κατὰ σειράν φοράν, 147 τραπεζικὰ βιβλιάρια Προικοδοτήσεως, ἐκ ὧν 3.000 ἔκαστον, εἰς ἰσάριθμα μικρὰ κοράσια, τέκνα πολυτέκνων οικογενειῶν, ἄπορα καὶ ὀρφανὰ τῆς Περιφέρειας.

Μετὰ τῶν βιβλιαρίων προσεφέρθησαν εἰς τὰ προικοδοτηθέντα κοράσια καὶ δέματα, περιέχοντα διάφορα εἶδη ἱματισμοῦ, παιγνίδια, γλυκίσματα κλπ.

—Ἐν μέσῳ ἑορταστικῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἐπραγματοποιήθη-

σαν κατὰ τὴν Διακαινησίμον ἐβδομάδα αἱ συγκεντρώσεις τῶν Χριστ. Ὁμίλων Νέων καὶ Νεανίδων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, κατὰ τὰς ὁποίας ἠκούσθησαν ὁμιλίαι καὶ σκέψεις μελῶν τῶν Ὁμίλων, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, μετὰ τὸ πέρας τῶν ὁποίων ὁ Σεβ. κ. Τιμόθεος ἀπηύθυνε καταλλήλους τῇ περιστάσει: παραινέσεις καὶ εὐχάς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει θερμὴν ἔκκλησιν εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς ἀποστολῆς παντὸς εἶδους συγγράμματος ἀναφερομένου εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον Ἐκκλησίας Ἑλλάδος

Ἰασίου 1 Ἀθήναι (τ. τ. 140).

Πυροδότησις τῆς ἐλευθερίας.

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ ὄλον» καὶ περισσότερον προβαλλόμενος προπαγανδισμὸς τοῦ ἐξοβελισμοῦ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἐκ τῶν σχολείων εἶναι τελείως ἀπαράδεκτος. Μόνον ἐν εὐκρατεμένον ἀθεϊστικὸν καθεστῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διανοηθῆ ἓνα τοιοῦτον ἐξοβελισμὸν.

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν βοηθεῖ εἰς τὸν καθολικὸν ἀξιολογικὸν προσανατολισμὸν καὶ εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητος, διότι ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰτήματα τῆς «ἀγωγῆς τοῦ ὄλου» καὶ ἱκανοποιεῖ θεμελιώδεις προδιαθέσεις τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος καὶ εἰδικώτερον τὰς βαθυτέρας ἐφέσεις τῆς νεανικῆς ψυχῆς, ἧτις ἀπεχθάνεται τὸν νυχισμὸν καὶ ἀναζητεῖ πάντοτε τὸ ὑψιστὸν Ἀγαθόν.

Ἐπὶ πλέον τὸ μάθημα τοῦτο, ὅπερ φέρει εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν πολιτιστικὴν παράδοσιν τοῦ Ἔθνους, δξύνει τὴν κριτικὴν σκέψιν, ὀδηγεῖ εἰς τὸν κριτικὸν ἔλεγχον τῶν διαφόρων ἰδεολογιῶν, ἀναπτύσσει τὴν διαλογικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτοτελείας καὶ τοῦ ὑπευθύνου αὐτοπροσδιορισμοῦ δι' ἐλευθέρως καταφάσεως ἢ ἀπορρήψεως τῶν διδασκομένων. Ἡ πυροδότησις τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἡγγυημένη, διότι ἡ θρησκευτικὴ διδασχὴ δὲν δεικνύει τὸν δρόμον τῆς «ἡσσοнос» ἢ «ἀλάσσοнос προσπαθείας»,

ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τῆς ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ ὠφελιμοῦ, τοῦ ἀτομισμοῦ καὶ τοῦ ἡδονισμοῦ. Ἡ προτίμησις τοῦ «κρείττονος» ἀντὶ τοῦ «χείρονος» δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον δι' ἡρωϊκῆς πάλης καὶ διὰ θυσιῶν, καταφασκομένων δι' ἐλευθέρως ἀποφάσεως.

Εὐσίωνος ἐνέργεια.

Εἶναι ἐλπιδοφόρον τὸ γεγονός, ὅτι αἱ κινεζικαὶ ἀρχαὶ ἐπέτρεψαν τὴν ἐπαναλειτουργίαν ἐνὸς ἐκ τῶν πολλῶν ὀρθοδόξων ἱερῶν ναῶν ἐν τῇ πόλει Harbin, ἵνα οὕτως, συμφώνως πρὸς δήλωσιν κινέζων κυβερνητικοῦ ἐκπροσώπου, χρησιμεύσῃ «διὰ τὴν θεραπείαν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν κινέζων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰλκυσθησαν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τῶν ὁποίων τὰ θρησκευτικὰ δικαιώματα ἀναγνωρίζονται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Κίνας.

Εὐχόμεθα, ὅπως ἡ εὐσίωνος αὕτη ἐνέργεια εἶναι ἢ ἀπαρχὴ τῆς ἐν Κίνα ἀποκαταστάσεως τῆς περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων πλήρους ἐλευθερίας, ἧτις, ὡς μὴ ὠφελε, ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατεπατεῖτο κατὰ στυγρὸν τρόπον. Εἶναι καιρὸς νὰ γίνῃ κατανοητόν, ὅτι ἡ πολιτιστικὴ καὶ κοινωνικὴ προσπάθεια οἰουδήποτε καθεστώτος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φέρῃ ἐκατονταπλασίονα καρπὸν, εἰ μὴ διαποτίζηται καὶ ἐξυγιαίνηται ὑπὸ ζῶντος θρησκευτικοῦ πνεύματος.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Παντελεήμονος Κ. Καρανικόλα, Μητροπολίτου Κορίνθου, Σικυῶνος, Ζεμενοῦ, Ταρσοῦ καὶ Πολυφέγγου. ΚΛΕΙΣ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ. Ἀθήναι 1979, σελ. 381*.

1. Τὸ ἔργον, ὅπερ ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου Κυρίου Παντελεήμονος, φέρει τὸν τίτλον «Κλείς ὀρθοδόξων κανονικῶν διατάξεων». Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὴ ἡ σπουδαιότης τῆς εὑρετηριάσεως πολυτόμων ἔργων ἢ Περιοδικῶν, δι' ἧς διευκολύνονται οἱ ἐρευνηταὶ εἰς τὴν εὐχερῆ ἀνεύρεσιν τοῦ ἀναζητουμένου θέματος. Ἡ εὑρετηρίασις πολυτόμων ἔργων θεωρεῖται, ὅπως καὶ εἶναι, ἐργασία πολύμοχθος, ἀπαιτοῦσα ὑπομονήν, γνῶσιν ἐπιστημονικῆς μεθοδεύσεως τῆς πολυμόρφου ὕλης καὶ ἱκανότητα ἐπιλογῆς λημμάτων, λέξεων, ἐνοιῶν κ.τ.τ. Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἔργον τῆς εὑρετηριάσεως πολυτόμων συστηματικῶν ἔργων ἢ ἐιδικῶν ἐπιστημονικῶν Περιοδικῶν εἶναι πολύμοχθον, δύναται πᾶς τις νὰ ἀντιληφθῆ πόσον καθ' ὑπερβολὴν πολύμοχθον εἶναι τὸ ἔργον τῆς εὑρετηριάσεως οὐχὶ ἐνιαίω τῶμον, ἀλλὰ ποικίλων ἔργων ἢ ἐγγράφων - ἐπισήμων ἢ μὴ - ἐγκυκλίων, κανονιστικῶν διατάξεων, ἐσκορπισμένων εἴτε εἰς ἐπίσημα Ἀρχεῖα, εἴτε εἰς ἐπὶ μέρους συγγράμματα, εἴτε καὶ εἰς μελέτας αὐτοτελεῖς δημοσιευθείσας εἰς διάφορα Περιοδικὰ κλπ. Πέραν τοῦ μόχθου, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ συλλέκτου τοῦ ὁμοιομόρφου ὕλικου τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ συντάκτου ἐνὸς τοιοῦτου Εὑρετηρίου, προαπαιτεῖται καὶ ἐπιστημονικὴ γνῶσις πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς βιβλιογραφητέας ὕλης καὶ ὄσφρυνσις ὀρθῆς κατευθύνσεως πρὸς ἀναζήτησιν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῆς σχετικῆς πρὸς τὸ θέμα του βιβλιογραφίας.

2. Τὸν σχετικῶς μακρὸν πρόλογον προετάξα, διότι ἤθελον ἐκ προοιμίου νὰ ἐπισημάνω τὴν σπουδαιότητα τοῦ κρινομένου ἔργου καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἐξάρω τὸν τε ζῆλον καὶ τὴν ἀχρις αὐτοθυσίας ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν ὑπὸ τοῦ ὑπομονητικοῦ Ἱεράρχου τῶν Ὀρθοδόξων Κανονικῶν Διατάξεων εἰς Ἀρχεῖα, εἰς Βιβλία, εἰς Περιοδικὰ ἢ καὶ ἐγκυκλίους κλπ. Πόσον δὲ κοπιῶδες καὶ μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἀπαραίτητου ὕλικου εἶναι διὰ τὸν συντάκτην τοῦ Εὑρετηρίου τούτου, μόνον οἱ ἐπιστήμονες δύνανται νὰ κρίνουν. Ἐξαιετῆ προσπάθειαν, ἡμέρας τε καὶ νυκτός, κατέβαλεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης διὰ τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης «Κλειδός». Τὸ ἔργον του δὲν εἶναι ἀπλῶς χρηστικὸν διὰ πάντα ἐρευνητὴν — Θεολόγον, Κανονόλογον, Νομικὸν καὶ δὴ καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐκπρόσωπον, Φιλολόγον, Ἱστορικὸν κλπ. - ἀλλ' ἅμα καὶ συμπετυκνωμένη ἐνημέρωσις τοῦ τόπου καὶ τοῦ τρόπου ἀναζητήσεως τῶν πηγῶν ἐκάστης νομοκανονικῆς διατάξεως.

3. Διὰ νὰ καταστήσωμεν σαφέστερα τὰ λεχθέντα, σημειοῦμεν ὅτι ὁ Σεβ. συντάκτης τῆς παρούσης «Κλειδός» ἀνέτρεξεν, ἀναζητήσας τὰς Κανονικὰς Διατάξεις, εἰς τὰ ἀκόλουθα ἔργα: 1) F. Miklosisch et J. Müller, Acta et Diplomata Graeca (T. 1-6). 2) Ἀνέκδοτα Πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας (1593-1798), ἐκδιδόμενα ἐκ τῶν Παρισινῶν Κωδίκων, ὑπὸ τοῦ συναδέλφου κ. Δ. Ζακυθηνοῦ: Περιοδικὸν «Ἐλληγνικά» (τ. β'-στ', ἤτοι 1929/33). 3) Ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Δελικιάνη, Τὰ ἐν τοῖς Κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ ἀποφασιστικῶν ἐγγράφων ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Κύπρου (1574-1863). Ἐν Κων/πόλει 1904. Τοῦ αὐτοῦ, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς Ἐκκλησίας Ρωσσίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἐν Κων/πόλει 1905 (Δὲν ἀπεδελτιώθη ὁ τρίτος τόμος τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, διότι πρόκειται περὶ εἰδικῆς μελέτης τούτου περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου).

4) Ἀλ. Δημητριάδης, Τυπικὰ κτητορικά. Κίεβον 1895 τ. 1-3.

5) J. Darrouzès, Documents inédits d' ecclesiologie byzantine. Paris 1966.

6) Fonti-Serie II. Fascicolo IV. Patriarcatu Constantinopolitani Acta Selecta. II. Johannes Oudot et Carolus de Clerg. Grottaferrata-Roma 1967.

7) Μανουὴλ Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, Κ/πολις 1888/ο τ. I-II.

8) Γ. Πάλλη-Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων, τ. Δ' καὶ Ε' μόνον.

9) Εἰς τὰς σελ. ιστ'-κα' ὁ συντάκτης τῆς «Κλειδός» σημειοῖ καὶ ἔργα, ἀτινα δημοσιεύουν παρεμπιπτόντως μεμονωμένας εἰδήσεις Κανονικῶν Διατάξεων ἢ καὶ μεμονωμένα ἔγγραφα, ὡς καὶ ὀνόματα Πατριαρχῶν, Ἐπισκόπων, ἐτέρων κληρικῶν καὶ ἡγουμένων Μοναστηρίων, ὀμιλίας κλπ. Περαιτέρω παρατίθεται Κατάλογος Συλλογῶν Ἀγιορειτικῶν ἐγ-

* Ἡ παρουσίασις τοῦ ἔργου ἐγένετο ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας τῆ 28/2/80.

γράφων, Χρυσοβούλλων, Πρακτικῶν καὶ Γραμμάτων τῶν Μονῶν Ζωγράφου, Ἐσφιγμένου, Κουτλουμουσίου, Λαύρας, Παντοκράτορος, Ξενοφώντος κ.ά.

Ἡ «Κλείς» αὕτη εἶναι συντεταγμένη κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐκάστου λήμματος, διὰ κεφαλαίων δὲ γραμμάτων σημειοῦνται αἱ βραχυγραφίαι τῶν παρομοιωμάτων.

Ἐπίμετρον. Ὡς ἐν προλόγῳ βεβαίως ὁ συντάκτης τῆς «Κλειδός», «ἡ Κλείς εἶναι ἐργασία ὑπεύθυνος καὶ ἀποτέλεσμα πολλοῦ μόχθου». Ἐν τέλει ὁ συντάκτης τοῦ ἔργου ἀποτίαν τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν καὶ τὴν δικαίαν ἀναγνώρισιν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, λέγει καὶ τὰ ἀξιόλογα ταῦτα: «Θεωροῦμεν ἀναγκαιότατον, μετὰ τὴν ἐντύφωσιν ἡμῶν ἐπὶ ἐξαετίαν ὅλην εἰς τὰ Πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν διαφόρων συλλογῶν, νὰ ἐκφράσωμεν τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν πρὸς τὴν Διοικητικὴν δεξιότητα, τὴν ἡρεμον, συνετήν, ἀλλὰ καὶ σταθερὰν ἀντιμετώπισιν τῶν πολυειδῶν θεμάτων καὶ προβλημάτων διὰ τῶν ἐκάστοτε Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν καὶ τῆς περὶ αὐτοὺς Ἐκκλησιαστικῆς Συνόδου, ἡ ἐπιτροπῆ τῶν ὁμοίων εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς ἐκάλυψε τὸν γεωγραφικὸν χῶρον ἀπὸ Ἀφρικῆς μέχρι Βορείου Ρωσίας καὶ ἀπὸ Λιθουανίας μέχρι τοῦ βάρθους τῆς Ἀνατολῆς». Ἐν κατακλείδι ἐπιλέγει: «Ἐκτός τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν, ἀποτίομεν διὰ τῶν ὀλιγίστων τούτων λέξεων ἡμῶν, τὸν φόρον τιμῆς πρὸς τὴν ἀμίμητον οἰακοστροφίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, δικαιοῦσαντος πλήρως τὸν τίτλον τῆς Οἰκουμενικότητος καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ, ὡς καρδίας τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐἶδομεν εἰς αὐτὸν τὴν συνέχειαν τῆς ἐξόχου διπλωματίας τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, βεβαπτισμένης εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἐμπειρίαν καὶ ἐμπεπλουτισμένης ἀπὸ τὴν πείραν τῶν δυσκολιῶν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου Παντελεήμων εἶναι εἰς τῶν εὐρυτέρας μορφώσεως Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν. Ἐπὶ τριετίαν διηύρυνε τὰς σπουδὰς του ἐν Ἀγγλίᾳ. Εἶναι δόκιμος συγγραφεύς, συγγράφας πλείστα ἔργα ἀντιρρητικῶ ἰδία περιεχομένου κ.ά. Διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πολυσχιδῆ του ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δράσιν, μάλιστα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου. Οἱ λόγοι μου ἔστωσαν ἐλαχίστη ἀναγνώρισιν ἐν τῇ ἐπισημῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀκαδημίας τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἐκκλησιαστικο-κανονικῶν ἐπιτευγμάτων, ὧν ἐπίστεψις εἶναι τὰ δύο ἔργα του: 1) «Κλείς τῶν ἱερῶν Κανόνων» καὶ 2) «Κλείς Ὁρθοδόξων Κανονικῶν Διατάξεων».

Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἀν ἐπετυγχάνετο εἰς τὸ μέλλον ἢ συγκέντρωσις ὑπὸ εἰδικοῦ καὶ ἐκδοσὶς τῶν Ὁρθοδόξων Κανονικῶν Διατάξεων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰσαγωγικῶν ὑποδείξεων τοῦ ἔργου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου.

Κ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἀκαδημαϊκός.

II. Νέλλα, Ζῶον θεούμενον. Προοπτικὲς γιὰ μία ὀρθόδοξη κατανόησιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀθήναι: (ἐκδ. «Ἐποπτεία») 1979, σελ. 315.

Ὁ γνωστὸς καὶ ἐξ ἄλλων σπουδαίων μελετῶν διδάκτωρ τῆς Θεολογίας Παναγιώτης Νέλλας, ἐξέδωκε τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν ἀνωτέρω ἀξιολογητάτην ἀνθρωπολογικὴν ἐργασίαν του, ἐπιγράφας αὐτὴν διὰ τῆς γνωστῆς ρήσεως ἐκ τῶν λόγων εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα καὶ εἰς τὰ Θεοφάνεια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, δι' ἧς χαρακτηρίζεται ὁ ἀνθρώπος ὡς «ζῶον ἐνταῦθα οἰκουμένην καὶ ἄλλαχού μεθιστάμενον, καὶ πέρασ τοῦ μυστηρίου τῆ πρὸς Θεὸν νεύσει θεούμενον». Ἡ μελέτη αὕτη εἶναι λίαν εὐπρόσδεκτος, ἅτε ἀποτελοῦσα πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν ἐπ' ἐσχάτων καταβαλλομένην παρ' ἡμῶν προσπάθειαν καλλιέργειας νεοπατερικῆς τινος Θεολογίας. Πρὸς τοῦτο ὁ σ. ἐπιχειρεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματός του ἐπὶ τῆς συναφοῦς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων Εἰρηναίου, Γρηγορίου Θεολόγου, Γρηγορίου Νύσσης, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Νικολάου Καβάσιλα καὶ ἄλλων Βυζαντινῶν θεολόγων μέχρι τοῦ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ὡς καὶ τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεγάλου Κανόνος, ἐπιτυχῶν πρᾶγματι νὰ παρουσιάσῃ ἀξιοσπούδαστον πόνημα καὶ δοθήναι ἀναγκαῖον εἰς τοὺς περὶ τὴν ὀρθόδοξον ἀνθρωπολογίαν ἀσχολουμένους, ἐδραζόμενον ἐπὶ πηγῶν πατερικῶ ὕλικῶ.

Ὁ σ., μετὰ σύντομον πρόλογον (σ. 7-10), διαιρεῖ τὴν μελέτην του εἰς τρία τμήματα. Ἐν τῷ πρώτῳ τούτων γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ «εἰκόνας τοῦ Θεοῦ» καὶ τῶν «δερματίνων χιτῶνων», ἐξεταζομένων κεντρικῶν τινων δεδομένων τῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Πατέρων, καὶ ἐν τέλει προσδιορίζεται ἡ σημασία αὐτῶν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ κόσμου (σ. 19-114). Ἐν ἀρχῇ ὁ σ. προσδιορίζει τὸ περιεχόμενον τοῦ «κατ' εἰκόνα», θεωρῶν ὡς «ἀρχέτυπον» τοῦ ἀνθρώπου τὸν σαρκωθέντα Θεὸν Λόγον καὶ τὴν θέωσιν καὶ ἐνωσιν τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Λόγου ὡς «χριστοποίησην». Ὁ Χριστὸς εἶναι εἰκὼν τοῦ Πατρὸς, ὁ δὲ ἀνθρώπος εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς τὴν ἐκ τῆς πτώσεως προεληθούσαν μεταπτωτικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν θεωρεῖ ταύτην ὡς «φυσικὴν», ἀλλ' ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαρτίας, ἐρμηνεύων αὐτὴν διὰ τῆς περὶ τῶν «δερματίνων χιτῶνων» πατερικῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἀναπτύσσει διεξοδικῶς καὶ πρωτοτύπως. Συναφῶς τονίζει, ὅτι οἱ «δερματίνων χιτῶνες» (Γέν. 3,21) δὲν εἶναι φυσικὸν συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου, οὐδ' ἀποτελοῦσι μονομερῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι γενικῶς ἡ κατάστασις τῆς νεκρότητος, τῆς βιολογικότητος, τῆς ἀλογίας, τῆς ὕλικότητος, τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὁ ἀνθρώπος ἐνεκλωδίσθη διὰ τῆς ἀμαρτίας· τὸ δὲ «κατ' εἰκόνα» δὲν κατεστράφη ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλ' ἡμαυρώθη καὶ ἐξησθῆναι. Ἀμφότερα τὰ θέματα ταῦτα, δηλ. τὸ τῶν «δερματίνων χιτῶνων» καὶ τὸ τοῦ «κατ' εἰκόνα», ἀποτελοῦσι κατὰ τὸν σ. τὰς δύο κεντρικὰς διαστάσεις τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας. Ἐπὶ πλέον ὀρθῶς τονίζει οὗτος, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία ἐγκτεται οὐ μόνον

ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ὡς μορφομερῶς ἐδιδάχθη ἐν τῇ Δύσει, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐν τῇ θεώσει τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῇ ἐνώσει αὐτοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐδίδαξαν οἱ ἀνατολικοὶ Πατέρες.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ἐξετάζεται ἡ ἐν Χριστῷ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ θάσει κυρίως τῆς διδασκαλίας τοῦ Νικολάου Καβάσιλα, ἣν ἠρεύνησε καὶ παρουσίασεν ὁ σ. καὶ διὰ πλειόνων προγενεστέρων μελετών (βλέπε: «Προλεγόμενα εἰς τὴν μελέτην Νικολάου τοῦ Καβάσιλα» (1968), «Νικολάου Καβάσιλα ἢ Θεομήτωρ» (1968), «Ἡ περὶ δικαιοσύνης διδασκαλία Νικολάου τοῦ Καβάσιλα» (1975), «Αἱ θεολογικαὶ πηγαὶ Νικολάου τοῦ Καβάσιλα» (1975), «Ἡ ἔνωσις μετὰ τὸν Χριστὸν κατὰ τὸν Νικόλαον Καβάσιλαν» (1978) καὶ «Νικολάου Καβάσιλα ἐριμνηεῖα εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν» (1978), ἐνῶ ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτη ποιεῖται σύνθεσιν τινα τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς σωτηριολογίας τοῦ Καβάσιλα. Ἰδίως ἐκ τῆς μελέτης τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ περὶ τῶν μυστηρίων καὶ πρὸ πάντων τοῦ τῆς θείας Εὐχαριστίας ὁ σ. θεωρεῖ τὸν μυστικὸν τοῦτον θεολόγον ὡς τὸ προσφορώτερον θεμέλιον τῆς ἀναπτυσσομένης ἐπ' ἐσχάτων εὐχαριστιακῆς Θεολογίας καὶ Ἐκκλησιολογίας (σ. 115-180).

Ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι ἐξετάζονται τὰ ἀνθρωπολογικὰ καὶ κοσμολογικὰ πλαίσια τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῇ θάσει τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου Κανόνος (σ. 181-224). Τοιοῦτοτρόπως καὶ διὰ τῆς ὀρθοδόξου λατρείας ἐμβαθύνεται ἡ κατανόησις αὐτῶν καὶ ἐμπλουτίζεται διὰ διωματικῶν καὶ ἐμπειρικῶν στοιχείων. Ἐπακολουθεῖ παράθεσις πατερικῶν κειμένων, χρησιμοπονηθέντων ὑπὸ τοῦ σ., ὡς καὶ παντοῖα ἐπιστημονικὰ σημειώσεις καὶ πίνακες μετὰ πλουσίας βιβλιογραφίας (σ. 225-315).

Τοιαύτη, ἐν ἀτελειστάτῃ σκιαγραφίᾳ, ἡ ὑπὸ κρίσιν ἐργασία τοῦ Π. Νέλλα. Ἀναμφιδόλως πρόκειται περὶ περιπουδάστου θεολογικῆς μελέτης, ἀνθρωπολογικοῦ καὶ σωτηριολογικοῦ πρὸ πάντων περιεχομένου, καλυπτοῦσης εὐρύτατον φάσμα τῆς Πατερικῆς Θεολογίας, καὶ διῆ καὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοιαύτης, ἡ ἔρευνα τῆς ὁποίας ἔχει δυστυχῶς παραμεληθῆ παρ' ἡμῖν, καίτοι ἀκριβῶς οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες θεολόγοι εἶναι οἱ ἀρμοδιώτεροι ἀπὸ τε ὀρθοδόξου θεολογικῆς καὶ ἀπὸ γλωσσικῆς καὶ συναισθηματικῆς ἐπόψεως, ὅπως ἀναλάβωσι τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον, τὸ ὁποῖον δὲν προωθήθη ἐπαρκῶς ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων. Ὅθεν βασίμως ἐλπίζεται, ὅτι ἡ ὑπὸ πλειόνων ὀρθοδόξων θεολόγων γενικώτερον καὶ διὰ τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν μέσων καὶ μεθόδων συστηματικῆ ἔρευνα τῆς θεολογικῆς ἐν γένει διδασκαλίας καὶ σκέψεως τῶν ἁγίων Πατέρων εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ, ὡς ἐλέγχθη, εἰς τὴν δημιουργίαν νεοπατερικῆς Θεολογίας, πρὸς τὴν ὁποίαν δέον νὰ κατατείνωσιν οἱ νεώτεροι ὀρθόδοξοι θεολόγοι. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην φαίνεται ὅτι κατατείνει διὰ τῆς παρουσίας καὶ ἄλλων προγενεστέρων ὁμοίων πατερικῶν ἐρευνῶν του καὶ ὁ Π. Νέλλας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναμένομεν ἐντατικὴν καὶ καρποφόρον συνέχισιν τῆς ἀναληφθείσης προσπάθειάς ταύτης.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μεγάλου Μποντιᾶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως ὅπως, ἐντὸς μὴνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων τῆς ἐν λόγῳ κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 9 Ἀπριλίου 1980

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Χίου-Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα πρὸς κάλυψιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν κάτωθι Ἱερῶν Ναῶν, ὅπως, ἐντὸς μὴνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω: 1) Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀγ. Γάλακτος, 2) Ταξιαρχῶν Νενητουρίων, 3) Ταξιαρχῶν Μελανιῶδς, 4) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Χριστοῦ Ἐγρηγόρου, 5) Ἀγ. Παντελεήμονος Κεράμου, 6) Ἀγ. Κωνσταντίνου Πισπιλούντος, 7) Ἀγ. Γεωργίου Βολισσοῦ, 8) Ἀγ. Ματθῆος Καταβάσεως, 9) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Χριστοῦ Διευχῶν, 10) Ἀγ. Παντελεήμονος Κηπουρίων, 11) Ἀγ. Παρασκευῆς Φυτῶν, 12) Ἀγ. Κοιμήσεως Ἀμαδῶν, 13) Ἀγ. Ἀποστόλων Φλατσίων, 14) Κοιμήσεως Θεοτόκου Βέσσης, 15) Ἀγ. Γεωργίου Ἀδωνύμων, 16) Κοιμήσεως Θεοτόκου Φαρκαίνης, 17) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Χριστοῦ Βαρβαίου, 18) Ταξιαρχῶν Μπατζακλή.

Ἐν Χίῳ τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ὁ Χίου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παραγρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μὴνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἄρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά πρὸς κατάληψιν τῆς χηρεύουσας ὀργανικῆς θέσεως ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ἑνοριακοῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Μεσοπόρου.

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 17ῃ Ἀπριλίου 1980

† Ὁ Ἄρτης ΓΙΝΝΑΤΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Άρτης

Έχοντας ύπ' όψει τó άρθρον 33 παράγρ. 2 τού ύπ' άριθ. 2 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος «περί Ίερών Ναών και Έφημερίων», καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά νόμιμα και κανονικά προσόντα, όπως, έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τó Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν εις τήν Ίεράν Μητρόπολιν Άρτης τά ύπό τού Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά πρός κατάληψιν τής χηρευούσης οργανικής θέσεως έφημερίου τού Ίερού Ένοριακού Ναού Γενήσεως Θεοτόκου Ραφταναίων.

Έν Άρτη τή 22α Άπριλίου 1980

Ο Άρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Κασσανδρείας

Έχοντας ύπ' όψει τó άρθρον 33 παράγρ. 2 τού ύπ' άριθ. 2) 1969 Κανονισμού «Περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τó Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν ήμιν τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τών κάτωθι κενών έφημεριακών θέσεων.

1) Β' θέσιν Άγίου Γεωργίου Ν. Μουδανίων, 2) Άγίου Άθανασίου Πολυχρόνου, 3) Παντοκρατισίσης Ν. Τριγλίας, 4) Γενήσεως τής Θεοτόκου Πυργαδικίων.

Έν Πολυγύρω τή 25 Άπριλίου 1980

† Ο Κασσανδρείας ΣΥΝΕΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

Προκειμένου νά προδώμεν εις τήν πλήρωσιν τής κενής θέσεως Διακόνου έν τή Ί. Ναφ Άγίου Άθανασίου Εύδόμου καλούμεν τούς έπιθυμούντας νά καταλάβωσι ταύτην και έχοντας τά ύπό τών Ίερών Κανόνων και τής κειμένης Νομοθεσίας προβλεπόμενα προσόντα όπως, έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τó Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν εις τήν καθ' ήμάς Ίεράν Μητρόπολιν άπαντα τά προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Έν Νεαπόλει τή 22 Άπριλίου 1980

† Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Έχοντας ύπ' όψει τάς διατάξεις τών άρθρων 33 και 34 τού ύπ' άριθ. 2) 1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος «Περί τών Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προσκαλούμεν τούς έχοντας τά ύπό τών Ίερών Κανόνων και τών Νόμων τής Πολιτείας προβλεπόμενα προσόντα και βουλομένους νά καταλάβωσι τήν κενήν έφημεριακήν θέσιν έν τή Ίερά Ναφ Άγίου Νικολάου Άξιού Θεσσαλονίκης, όπως υποβάλλουν τά δικαιολογητικά των έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης, έν τή καθ' ήμάς Ίερά Μητρόπολει διά τά περαιτέρω.

Έν Νεαπόλει τή 26η Άπριλίου 1980

† Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Έχοντας ύπ' όψει τάς διατάξεις τού Νόμου 346) 1976 «περί τρόπου πληρώσεως Έφημεριακών τινων θέσεων και συστάσεως Ειδικών Σχολών Ίερατικής Μορφώσεως» (ΦΕΚ 142, τ.Α' τής 10 Ίουνίου 1976), τήν ύπ' άριθ. 3154 και από 26-6-1976 Απόφασιν τής Ίεράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος (ΦΕΚ 838, τ.Β' τής 28 Ίουνίου 1976) και τά άρθρα 33-37 τού Κανονισμού ύπ' άριθ. 2) 1969 «περί Ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά ύπό τών Ίερών Κανόνων και τών Έκκλησιαστικών Νόμων δριζύμενα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τó Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσι τά κανονικά και νόμιμα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τών έφημεριακών θέσεων: 1) Άγίου Γεωργίου Μανδρών 2) Άγίου Γρηγορίου Μανιακίου.

Έν Καλαμάτα τή 24η Άπριλίου 1980

† Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Οίκουμενικόν Πατριαρχείον

Άνακοινούται, ότι ή Αγία και Ίερά Σύνοδος τού Οίκουμενικού Πατριαρχείου προέβη εις τήν έκ τού Ίερατικού θαύμου καθαίρεσιν τού έκ τών Κληρικών τής Ίεράς Μητροπόλεως Πριγκηποννήσων Πρεσβυτέρου Χαραλάμπους Κοκκάλου.

Ίερά Μητρόπολις Βελγίου, Όλλανδίας**και Λουξεμβούργου**

Προκειμένου νά προδώμεν εις τήν πλήρωσιν δύο κενών Ίερατικών θέσεων και μιās διακονικής καλούμεν τούς έπιθυμούντας όπως υποβάλλωσι εις τήν Ίεράν Μητρόπολιν σχετικήν αίτησιν.

Διεύθυνσις : Avenue Charbo 71-73. 1040 Bruxelles-Belgique. Τηλ. 7365278.

Έν Βρυξέλλαις τή 26η Μαρτίου 1980

† Ο Βελγίου ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Σουηδίας και πάσης Σκανδιναβίας

Η Ίερά Μητρόπολις Σουηδίας και πάσης Σκανδιναβίας πρόκειται ίνα προσλάβη τρεις κληρικούς, διά τάς θέσεις:

α) Ίερατικώς Προϊσταμένου διά τήν Έλληνορθόδοξον Ένορίαν τού Άποστόλου Παύλου Ουφάλης. Ο κληρικός ούτος έχει τήν δυνατότητα όπως παρακολουθήση άπροσκόπτως περαιτέρω θεολογικάς σπουδάς εις τó Πανεπιστήμιον τής Ουφάλης.

β) Ίερατικώς Προϊσταμένου διά τήν Έλληνορθόδοξον Ένορίαν τής Αγίας Τριάδος Γιότεμποργκ.

γ) Διακόνου διά τόν Μητροπολιτικόν Ναόν τού Άγίου Γεωργίου Στοκχόλμης.

Άπαντες οι άνωτέρω κληρικοί είναι δυνατόν νά είναι άγαμοι ή έγγαμοι, θεολόγοι ή μη.

Οι ένδιαφερόμενοι δέον όπως άποταθούν εις τήν Ίεράν Μητρόπολιν έγγράφως, άναφέροντες και άριθμόν τηλεφώνου δι' έπικοινωνίαν: (Διεύθυνσις: Metro politen Pavlos, Sel-medalsvägen 72/3, 126 55 Hägersten, Sweden).

**Πατριαρχείον Ἀλεξανδρείας
Ἱερά Μητρόπολις Ροδεσίας**

Προκειμένου νά προδῶμεν εἰς τήν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος - Σώλασιπερυ (Ζιμπάμπουε - Ροδεσίας), καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας καί ἔχοντας τά νόμιμα καί κανονικά προ-σόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν.

† Ὁ Ροδεσίας ΚΥΡΙΑΛΟΣ

Διεύθυνσις: Archbishop Cyril, P. O. Box 2832,
Salisbury, ZIMBABWE.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ε Λ Η Φ Θ Η Σ Α Ν

Χρυσοστόμου (Θέμελη) Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ἡ ἐν Μεσσηνίᾳ καί ἐν ἔτει 1843 ἐκχριστιανίσαις Ἑβραίων (ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Πρακτικά τοῦ Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν 1977», σελ. 17 - 36).

Τοῦ αὐτοῦ, Λαογραφικὰ Ἱστορίας - Ἐηροχωρίων, (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχαίου Ἑθνοικῶν Μελετῶν», τόμ. ΚΒ' (1978 - 79), Ἀθήναι 1979, σελ. 32).

Ἐπιτηρίδις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἔτος Ε' - 1980, σελ. 174.

Στεφάνου Ματακοῦλιτς Μητροπολίτου Τριφυλίας - Ὀλυμπίας. Στοιχεῖα καί τύπος ἐπισκοπικῶν ἀδειῶν νόμου ἐν Ἐπισκοπῇ Τριφυλίας καί Ὀλυμπίας κατὰ τὸ ἀπὸ 1861 - 1877 διάστημα (ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Πρακτικά τοῦ Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν 1977», σελ. 37 - 40).

Προκοπίου, Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καί Θάσου, Ἡ ἐκπαίδευσίς εἰς τὴν Καβάλαν καί ἡ ἀνέγερσις τοῦ Παρθεναγωγείου αὐτῆς 1980-1915, κατὰ τὸν κώδικα τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν, Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 132.

Κων. Γ. Μπώνη, Ἀκαδημαϊκοῦ - Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Μέγας Ἀθανάσιος, Ἰουλιανὸς ὁ Ἀποστάτης καί Μέγας Βασίλειος (ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας», Ἀθήναι 1979, σελ. 46).

Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ Γραμματεία ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Δυτικὴν (ὁμιλία ἐπὶ τῇ ὑποδοχῇ τοῦ νέου μέλους ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν), ἀνάτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας, τόμ. 54 (1979), σελ. 127-162.

«Πιστῶν οἰκονόμων λόγια», ἔκδ. Ἰ. Μητροπόλεως Ἡλείας καί Ὠλένης, με πρόλογο τοῦ Σεβ. κ. Ἀθανασίου, Πύργος 1980, σελ. 80.

Π. Β. Πάσχος, Ἑμνολογικὰ εἰς ὄσιον Ἱερόθεον τὸν Ἰθρίτην, Ἀθήναι 1978 (ἀνάτυπον ἀπὸ τὰ «Πρακτικά τοῦ Α' Συνεδρίου Μεσσηνιακῶν Σπουδῶν 1977», σελ. 135 - 143).

Γεωργίου Θ. Βεργωτῆ, Μηνύματα ἀπὸ τὴν Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 32.

«Ἐνώσεως Σμυρναιῶν», Ἀπ' τὸ μνημόσυνο τοῦ Μιχ. Ἀναστασιάδη προέδρου μας, Ἀθήναι 1980, σελ. 16.

Ἀναστασίου Β. Ἀντωνοπούλου, Θεὸς ἐπὶ γῆς, ἔκδ. «Ὀρθοδ. Τύπου», Ἀθήναι 1980, σελ. 86.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σάμου καί Ἱκαρίας
ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καί Γηρομερίου
ΤΙΤΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐσωτερικοῦ: Δολλάρια 15 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπώνη, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Θεολογία καί Θεολόγοι.

Πασχάλιον Μήνυμα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου.

Σεβ. Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Παράδοση καί Ἀνανέωση.

Σεβ. Μητροπ. Σισανίου καί Σιατιστῆς Ἀντωνίου, Ἡ ἀγάπη ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐπιστολῇ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου.

Ἀθανασίου Μπασδέκη Δρ. Θ., Αἱ Διεκκλησιαστικαὶ Σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Δυτικῇ Γερμανίᾳ.

Ἱερά Μητρόπολις Σύρου-Τήνου-Ἀνδρου-Κεῆς καί Μήλου, Ἀπειλὴ καταρρεύσεως τῶν Κατακομβῶν Μήλου.

Ἔρευνα τοῦ Κ.Σ.Π.Μ. Προβλήματα ἐπανεξέταξις τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν ποῦ παλινοστοῦν.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

Νέα βιβλία—περιοδικά.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλ. 710.73

Προστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασία 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.878.